

MENŲ PAŽINIMO BENDROJI PROGRAMA
TEATRO MODULIS

Parengė: Rasa Vasinauskaitė

Teatro dalyko modulis – sudėtinė Menų pažinimo programos dalis. Šis modulis atitinka visai programai keliamus reikalavimus ir įgyvendina jos tikslus, tačiau atsižvelgia į teatro meno specifiką.

Teatro dalyko modulio tikslas ir uždaviniai – plėtoti mokinių estinę, kultūrinę ir bendrąsias (iniciatyvumo ir kūrybingumo, asmeninę, socialinę ir pilietinę, mokymosi mokytis, pažinimo) kompetencijas, ugdyti sumanų ir aktyvų kultūrinio gyvenimo dalyvį. Ir kartu – auginti nuovokų ir tolerantišką teatro žiūrovą (suvokėją, interpretatorių), kuris geba analizuoti ir vertinti spektaklio ar teatrinio reiškinio estetinius ypatumus ir moka taikyti šiuos gebėjimus skirtingoje meninėje ar kasdienio gyvenimo aplinkoje.

Kadangi teatras – sinkretinė meno rūšis, svarbu, kad mokiniai per **Teatro** pamokas mokėtų taikyti ankstesnėse Menų programos dalykų (dailės, muzikos, šokio) pamokose įgytas žinias ir gebėjimus.

Mokinių pasiekimai. Bendrasis/išplėstinis kursas

1. Teatro kūrinių stebėjimas, analizė/interpretavimas ir vertinimas	
<p>Nuostatos. Domėtis teatro menu kaip galimybe geriau pažinti save ir pasaulį. Suprasti, kad teatras turi savo suvokimo ir vertinimo taisykles ir iš žiūrovų (suvokėjų) reikalauja pasiruošimo bei įgūdžių.</p> <p>Aiškintis teatro meno poveikį, suprasti ir gilinti savo poreikius teatro srityje.</p> <p>Pažinti ir priimti skirtingas (istorines, nacionalines, šiuolaikines) teatro meno apraiškas bei ieškojimus.</p> <p>Būti atviram naujoms teatrinėms patirtims ir estetiniams iššūkiams.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Stebėti, analizuoti ir vertinti teatro spektaklį ar teatrinės veiklos reiškinį. Fiksuoti ir analizuoti savo bei auditorijos potyrius spektaklio metu ir po jo.</p> <p>Reflektuoti visuminį ir/ar ilgalaikį teatrinio meno poveikį.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Laikytis teatro siūlomų žiūrėjimo/dalyvavimo taisyklių.	1.1.1. Skirti tradicinius ir netradicinius teatro meno reiškinius; apibūdinti žiūrovų (dalyvių/suvokėjų) elgesio formas teatro spektaklyje ir teatrinuose renginiuose.
	1.1.2. Nusakyti žiūrovo reikšmę ir funkciją teatre.
1.2. Skirti dramos ir spektaklio lygmenis; pažinti	1.2.1. Įvardyti dramos (literatūros kūrinio) ir

teatro rūšį/tipą ir jo savybes.	spektaklio (teatro/scenos kūrinio) skirtumus. 1.2.2. Apibūdinti teatro rūšį/tipą pagal spektaklio žanrą, kalbą, stilių bei atlikimo ypatumus.
1.3. Skirti teatrinės raiškos priemones ir susieti jas su menine visuma; analizuoti/interpretuoti spektaklio/teatrinio reiškinių ypatumus ir suvokti prasmę.	1.3.1. Įvardyti spektaklio raiškos priemones, stilistines bei žanrines savybes; atskirti dramaturgo, režisieriaus, aktoriaus, dailininko bei kompozitoriaus darbą. 1.3.2. Nusakyti spektaklio sukeltus įspūdžius ir susieti juos su spektaklio vaizdine bei atlikimo forma. 1.3.3. Įvardyti spektaklio problematiką, temą(-as) ir susieti jas su menine bei estetinė spektaklio visuma.
1.4. Apibūdinti svarbiausius istorinius teatro raidos periodus; skirti svarbiausius lietuvių ir užsienio teatro kūrėjus.	1.3.4. Nurodyti esminius teatro meno raidos etapus; žinoti svarbiausius lietuvių bei užsienio teatro kūrėjus.
1.5. Parašyti argumentuotą, asmeniniais pastebėjimais ir potyriais pagrįstą matyto spektaklio recenziją pagal susitartus reikalavimus.	1.4.2. Apibūdinti teatrinės kūrybos/spektaklio suvokimo (interpretavimo) ir vertinimo kriterijus, taikyti juos konkrečiam pavyzdžiui.
1.6. Įvertinti asmeninį teatro meno poveikį ir įvardyti individualius estetinius lūkesčius bei poreikius.	1.5.1. Įvardyti emocinį ir estetinį teatrinės kūrybos poveikį; apibūdinti jos įtaką keičiantis nusistovėjusiam požiūriui ar išankstinei nuomonei; išsakyti teatrinį potyrių lūkesčius.
2. Meno reikšmės sociokultūrinėje aplinkoje tyrimas	
<p>Nuostatos. Įžvelgti teatro ir teatrinės veiklos svarbą kasdieniame bei visuomeniniame gyvenime kaip prielaidą skleisti kolektyvinei patirčiai ir atviram komunikavimo laukui.</p> <p>Suvokti teatro meno ir teatrinės kūrybos reikšmę ir poveikį žmogaus, visuomenės bei kultūros raidai.</p> <p>Tyrinėti ir kritiškai apmąstyti eksperimento, naujų teatro formų, teatrinės raiškos ir sklaidos būdų bei priemonių poveikį sociokultūriniam kontekstui ir atvirkščiai.</p> <p>Plėtoti ir gilinti individualią teatrinę patirtį kaip tolesnės mokymosi ar darbinės veiklos motyvaciją.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Analizuoti ir vertinti istorinę, kultūrinę, politinę ir socialinę teatro meno</p>	

reikšmę savo ir visuomenės gyvenime.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Pastebėti ir identifikuoti teatrinės kūrybos bei teatrinės veiklos reiškinius kasdienėje ir sociokultūrinėje aplinkoje.	2.1.1. Atskirti profesionalų ir neprofesionalų teatro meną bei skirtingas teatrinės veiklos formas socialinėje aplinkoje; įvardyti teatrinės kūrybos bei veiklos poveikį gyvenamai aplinkai.
	2.1.2. Nusakyti teatrinės veiklos (pažintinės, auklėjamosios, pramoginės, terapinės ir pan.) pobūdį ir tikslus.
2.2. Nurodyti kultūrinę, socialinę ir politinę teatro meno reikšmę bei funkciją.	2.1.3. Apibūdinti komunikacinę teatro prigimtį ir įvardyti grįžtamojo ryšio tarp teatrinės kūrybos ir jos suvokėjų (vartotojų) formas.
	1.2.1. Motyvuoti pasirinkimą individualiais estetiniais ir bendrais kultūriniais kriterijais.
2.2. Parengti teatro ir/ar grupės, teatrinio reiškimo, scenos menininko apžvalgą (rekomenduotina).	1.2.2. Įvertinti teatro ar teatrinio reiškimo (menininko kūrybos) menines, kultūrinės, socialines funkcijas.
	1.3.1. Sekti mokyklos, miesto ar šalies teatrinis įvykius ir teatro gyvenimą ir reflektuoti jį pasirinkta forma.
2.3. Dalyvauti klasės (mokyklos, miesto ar šalies) teatrinėje ir teatrinės recepcijos veikloje.	1.3.2. Diskutuoti teatro meno recepcijos temomis klasėje, mokykloje, žiniasklaidoje ar internetinėje erdvėje.

Turinio apimtis

Teatro dalyko pamokoms numatomas 2-as pusmetis – 2 pamokos per savaitę (išplėstinis kursas - + 1 pamoka). Kiekvienai ciklo temai skiriama po 2–4 pamokas mokytojo nuožiūra, įtraukiant į pamokų laiką lankytojų spektaklių aptarimus, susitikimus su menininkais ar diskusijas pasirinkta šiuolaikinio teatro tema.

Dalyko dėstymo pradžioje suformuluojama galutinio praktinio darbo (teatrinio reiškimo tyrimo ir/ar spektaklio recenzijos) užduotis ir jos įvykdymo gairės. Mokytojas pasiūlo, o mokiniai gali pasirinkti netradicinę praktinio darbo formą (raštu, vaizdu, filmuota medžiaga ir pan.), mokymosi eigoje mokiniams pageidaujant galimos įvairios praktinės užduotys (žr. praktinius pavyzdžius – „Mano

„Hamletas“ – metodinių rekomendacijų pabaigoje), mokyklos mokinių apklausos ir interviu teatro tema, padedančios geriau įsisavinti istorinę ir teorinę medžiagą, aktyvinančios mokymosi procesą. Pamokų metu analizuojamos temos turėtų padėti mokiniams atlikti praktinę užduotį. Dalyko išdėstymo pabaigoje atliekamas praktinės užduoties aptarimas ir įvertinimas.

Vertinimo metodika

Teatro dalyko vertinimo kriterijai grindžiami pasiekimų lentelės principais. Atskirai 10 balų skalėje vertinamas kiekvienas temų ciklas. Galutinis dalyko pažymys išvedamas susumavus mokinių pasiekimus įsisavinant ciklo temas ir atliekant praktines užduotis. Atskiro ciklo pasiekimai vertinami kaupiamuoju balu pagal lentelėje nurodytus kriterijus:

Eil. nr.	Vertinimo turinys	Įvertinimo dalys procentais
1	Aktyvus ir kūrybingas mokinių dalyvavimas pamokose; praktinių uždavinių atlikimas	30 %
2	Gebėjimas pritaikyti įgytas žinias analizuojant teatro kūrinius ir reiškinius	20 %
3	Testas	20 %
4	Savarankiškai ir kūrybingai atliktas praktinis darbas (recenzija, tiriamasis darbas) ir jo pristatymas	30 %

Viso 100 %

Ciklų vertinimą gali sudaryti mokytojo ir mokinių savęs įsivertinimas; recenzijos ar tiriamojo darbo vertinimą¹ pateikia ir mokytojas, ir klasės draugai. Ciklo pabaigoje mokytojas parengia įsisavintų žinių testą, kurio atsakymus verta aptarti viešai, kad mokinyms, išklauses ir draugų komentarus, galėtų įsivertinti pats. Mokinių praktiniai darbai (recenzijos ir/ar tiriamieji darbai) išanalizuojami pamokos metu, kad vertintų ne tik mokytojas, bet ir klasės draugai – „oponentai“.

Teatro dalyko pamokų ciklai²

Ciklo pavadinimas	Mokymo(si) tikslas	Mokinių pasiekimai	Pastabos
<i>Estetinis-emocinis teatro meno poveikis</i>	Supažindinti su teatro kilmės, raidos, sceninės kūrybos ir jos	Gebės apibrėžti teatro modelį; žinos svarbiausius teatro istorijos etapus; gebės apibūdinti teatro modelį ir žiūrovo funkcijas teatre. (1.1, 1.4) ³	Ciklui skiriamos ... pamokos. Pasirenkama

¹ Orientacinę rašto darbo (recenzijos) ir žodinės spektaklio analizės vertinimo lentelę žr. Priedas Nr. 7.

² Ciklų ir temų eiliškumą, pamokų skaičių vienai ar kitai temai plėtoti mokytojas gali keisti savo nuožiūra. Mokinių pasiekimai šioje lentelėje atitinka bendrosios mokinių pasiekimų lentelės reikalavimus (žr. punktus skliaustuose).

³ Numeriai skliaustuose nurodo į pasiekimų lentelės punktus.

	receptijos ypatumais.	Analizuodamas spektaklį gebės nustatyti jo raiškos priemones (formą, žanrą ir stilių, sukūrimo ir atlikimo ypatumus), susies jas su menine spektaklio visuma ir individualiais potyriais. (1.2, 1.3, 1.5, 1.6)	būsimos recenzijos tema ir forma.
<i>Teatro meno statusas visuomenėje</i>	Supažindinti ir išanalizuoti teatro meno funkcionavimo sociokultūrinėje aplinkoje pobūdį.	Gebės apibrėžti visuomeninę (ekonominę, politinę, pilietinę) ir kultūrinę teatro reikšmę ir paskirtį; gebės atskirti teatro ir spektaklio modelį pagal jo meninius ir sociokritinius uždavinius. (2.1, 2.2)	Ciklui skiriamos ... pamokos. Tyrimui pasirenkamas esantis mieste (mokykloje) teatras ar teatro grupė, teatro menininkas.
		Gebės nustatyti ir įvardyti teatro pastato, teatrinio kolektyvo, trupės funkciją kultūrinėje aplinkoje. (2.1, 2.2)	
		Identifikuos ir apibūdins teatro reiškinius kasdienėje ir kultūrinėje aplinkoje; įvertins individualius estetinius lūkesčius bei poreikius. (1.1, 1.6, 2.1)	
<i>Etnokultūrinis teatro meno aspektas</i>	Supažindinti su nacionalinio teatro ypatumais, išanalizuoti istorinio ir kultūrinio palikimo sklaidą teatro mene.	Žinos ir gebės atskirti svarbiausius lietuvių teatro kūrėjus; gebės išvelgti ir išanalizuoti liaudies meno, istorinių ir kultūrinių archetipų sklaidą šiuolaikiniame spektaklyje. (1.3, 1.4)	Ciklui skiriamos ... pamokos. Pavyzdžiu pasirenkamas lietuvių teatro kūrėjas ir/ar teatras.
		Gebės nustatyti ir įvertinti spektaklio/teatrinio reiškinio nacionalines ypatybes, jo novatoriškumą iš istorinių ir dabarties pozicijų. (1.4)	
<i>Teatro menininko vaidmens raida</i>	Supažindinti su spektaklio, kaip meninės-autorinės kūrybos, ypatumais; apibrėžti aktorinio/režisūrinio	Žinos svarbiausius pasaulio teatro meno reformatorius, gebės atskirti literatūrinio ir režisūrinio teatro modelius; gebės apibūdinti postmodernaus/postdraminio spektaklio ypatumus. (1.2, 1.3, 1.4)	Ciklui skiriamos ... pamokos. Numatomas (realus ar virtualus)

	teatro bruožus; supažindinti su postmodernaus spektaklio/teatrinio reiškinių estetika.	Gebės įvardyti ir išanalizuoti pasirinkto menininko kūrybos ypatumus, nustatyti režisūrinio ir/ar kolektyvinio spektaklio bruožus ir susieti juos su šiuolaikinio teatro estetika. (1.2, 1.3)	susitikimas su teatro menininku.
<i>Teatro ir šiuolaikinių technologijų sąveika</i>	Supažindinti su skirtingų medių panaudojimo teatro mene pavyzdžiais. Išanalizuoti teatro ir technologijų sankirtos specifiką.	Skirs teatrines ir neteatrines raiškos priemones, gebės nusakyti šiuolaikinių technologijų paskirtį teatro menui ir jų poveikį žiūrovams. (1.1, 2.1)	Ciklui skiriamos ... pamokos. Skiriama laiko praktinės mokinių užduoties aptarimui ir įvertinimui.

Pamokų turinys ir rekomenduojama veikla

Pamokų turinys ir rekomenduojama veikla sudaryti atsižvelgiant į pamokų trukmę (2 pamokos per savaitę). Mokytojui siūloma rinktis pasakojimo, diskusijos, forumo, testo, aprašo, kolektyvinės ir grupinės diskusijos (pvz., „minčių lietus“), veiklos grupėmis – aktyvaus mokymosi ir tiriamuosius (informacijos paieškos, atrankos, analizės) metodus, skatinant aktyvų ir kūrybišką mokinių dalyvavimą pamokoje.

Pamokų turinio apraše pateikiama:

1. pamokos tema;
2. mokymo(si) uždaviniai ir rezultatai;
3. siūloma veikla ir idėjos;
4. žodynėlis;
5. informacijos šaltiniai.

I ESTETINIS-EMOCINIS TEATRO MENO POVEIKIS

I tema. Ritualinė ir žaidybinė teatro prigimtis.

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, sužadinti vaizduotę, analizuoti pojūčius ir asociacijas, skatinti kūrybiškumą;
- Apibūdinti teatro meno ir kitų laisvalaikio formų specifiką;
- Apibrėžti teatro situacijos ir žiūrovų elgesio teatre taisykles.

Rezultatai:

- Mokiniai susipažins su svarbiausiomis teatro taisyklėmis;
- Remdamiesi asmenine patirtimi išsiaiškins teatrinių ir neteatrinių reiškinių specifiką;
- Įsisavins teatro, kaip *ritualo* ir *žaidimo*, sampratą.

Pamokai reikės:

Lentos ir rašiklio, iš anksto paruoštų iliustracijų (skaidrių) su antikinio (graikų) teatro aikštele.

Rekomenduotina virtuali vaizdo medžiaga⁴: History of Theatre 1 – From Ritual to Theatre, žr.:

http://www.youtube.com/watch?v=IQOPFxuiaWQ&feature=feedf_more, taip pat: History of

Theatre 2 - Development of Classical Greek Tragedy, žr.:

http://www.youtube.com/watch?v=dmBDfI9YJY4&feature=feedf_more

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Pastaba: Mokytojas supažindina su Teatro dalyko kursu ir baigiamąja praktine užduotimi (recenzija). Ji turi būti rašoma apie visų mokinių kartu matytą spektaklį ar ištrauką ir atspindėti mokinio įsisavintas žinias. Recenzijos žanrą, stilių ir formą (esė-impresija, laiškas, kritinė recenzija, įsivaizduojamas dialogas, spektaklio interpretacija ir pan.)⁵ aptaręs su mokytoju pasirenka mokinius, tačiau recenzijoje, suteikiant mokiniui kūrinio interpretacijos laisvę, turi būti atsakoma į klausimus: Kur ir kokioje erdvėje vyksta spektaklis? Kokiai žiūrovų grupei jis yra skirtas? Kokią literatūrinę (dramaturginę) medžiagą pasirinko režisierius? Kokios raiškos priemonės dominuoja? Kokias temas (problema) kelia spektaklis? Kokiam (naujam) estetiniam-emociniam patyrimui spektaklis nuteikia?⁶

---

⁴ Mokytojas rekomenduotiną virtualią vaizdo medžiagą gali pasirinkti ir pateikti savo nuožiūra. Pamokų metu vaizdo šaltinių galima ieškoti kartu su mokiniais.

⁵ Apie praktinio darbo (recenzijos ir/ar tiriamojo darbo) galimas formas žr. Turinio apimties skiltį.

⁶ Spektaklio analizės klausimynas ir recenzijos struktūra pateikta Priede Nr.3.

Mokytojas pasiūlo mokiniams išsakyti ir už(si)rašyti visas žodžio „teatras“ sukeltas asociacijas. Iš atsakymų išrenkami ir sugrupuojami tie, kurie nurodo į: a) teatro pastatą; b) emocinius patyrimus; c) *vaidinimo/rodymo* ir *žiūrėjimo* situaciją. Mokytojas suformuluoja 4 teatro meno taisykles:

1. Žiūrovas teatre visada yra šiapus rampos ir visa išlieka žiūrovu.
2. Aktorius/atlikėjas visada yra anapus rampos ir išlieka aktoriumi/atlikėju.
3. Žiūrovas žiūri į vaidinantįjį (kažką vaizduojantį, veikiantį, kalbantį) aktorių/atlikėją.
4. Aktorius/atlikėjas rodo (pabrėžia arba nepabrėžia) žiūrovams, kad vaidina.

„Maksimaliai supaprastinta teatro situacija: A žiūri į B, kuris vaidina C“ (Erikas Bentlis/EricBentley)

Šiai sentencijai užtvirtinti mokiniai gali išrinkti iš savo užrašytų asociacijų tas, kurios tiktų pagrįsti 4 minėtas taisykles. Aptariant mokinių pavyzdžius, reikia atkreipti dėmesį į galimas išimtis: žiūrovų įtraukimą į teatrinį veiksma, aktorių buvimą tarp žiūrovų, skirtingas teatro pastato ar vaidybos aikštelės konfigūracijas, skatinančias aktyvų žiūrovų dalyvavimą spektaklyje. Mokytojas gali paklausti: *Kas vyksta tokiais „numatytais“ žiūrovų įtraukimo į spektaklį atvejais? Kokie galimi nenumatyti/atsitiktiniai atvejai, kaip jų metu keičiasi spektaklis ir žiūrovų reakcija?*

Apibendrinamas mokinių atsakymus, mokytojas reziūmuoja, kad teatro menas – tai *kitos tikrovės sukūrimo menas*, turintis savo techniką, estetinius kriterijus ir priklausantis nuo istorinio laikotarpio ir jam būdingų estetinių normų bei taisyklių. Kai šios taisyklės griaunamos, gimsta *naujos teatro formos*, arba teatras tampa kažkuo kitu, pavyzdžiui, *žaidimu, karnavalu, performansu, teatralizuota akcija* ir pan.

Galima pasiūlyti mokiniams prisiminti ir apibūdinti kitokias teatro formas, palyginti teatrinis renginius su sporto rungtynėmis ir pan.

Žodis *teatras* kilęs iš *graikų kalbos*, sujungus žodžius „*theatron*“ – *publikai skirta vieta* ir „*theasthai*“ – *žiūrėti*.

Apibūdinamas *teatro ir ritualo (religinis)* ryšys. Mokiniai paprašomi nusakyti ir pakomentuoti dabartinius ėjimo į teatrą, buvimo teatre ir paties teatro *ritualus* (pvz., nusiteikimas, apsirengimas, domėjimasis būsimu spektakliu, t.y. išėjimas iš įprastos aplinkos į tam *skirtą vietą sutartu laiku*; elgesys prieš spektaklį, spektaklio pradžia/skambučiai, susėdimas į savo vietas, šviesų gėsinimas, uždangos atvėrimas, pertraukos laikas, spektaklio pabaiga, nusilenkimai, plojimai ir t.t.). Teatriniai ritualai palyginami su religinėmis apeigomis, šventinėmis ceremonijomis. Tema diskusijai: *Kas skiria teatrą nuo ritualo?*

Aptariamas *teatro ir žaidimo* ryšys. Atsakymo ieškome *žaidimo* sampratoje (žaidimas kaip apsimetimas kažkuo kitu, kažko imitavimas, apsirengimas kitais drabužiais, pasikeitęs elgesys ir pan.): žaidimas būdingas žmogaus prigimčiai, nes leidžia atsidurti išgalvotoje situacijoje, atsiriboti nuo realybės ir pan., žaidimas yra interaktyvus, žaidžiant aktyvinamos emocijos, patiriami nauji įspūdžiai. Plg.: „žaidžiame teatrą“, „žaidžiame mamą ir tėtį“, kompiuteriniai žaidimai, primenantys technologijų išstobulintą lėlių teatrą ir pan.

Kas skiria teatrą nuo žaidimo? Akcentuojamas žaidimo vienalaikiškumas ir tikrumas visiems žaidimo dalyviams, tuo tarpu teatro „žaidime“ žaidžiantieji *rodo savo žaidimą žiūrovams ir laukia iš jų reakcijų bei vertinimo.*

Teatre yra ritualo, žaidimo ir karnavalo elementų, tačiau tai atskira ir savarankiška meno rūšis, grįsta rodymo – žiūrėjimo situacija, sukurta ir vykstanti specialioje vietoje sutartu laiku.

Trumpai pristatoma teatro kilmė. Parodomos skaidrės (vaizdo medžiaga) su antikinio (graikų) teatro arena, išskiriant *orchestrą (aikštelę)*, žiūrovams skirtą vietą – *teatroną (amfiteatrą)*, aktorių persirengimams skirtą *skenę (šiandien – sceną)*. Mokiniai palygina antikinio ir šiuolaikinio teatro architektūrą, nusako jos panašumus ir skirtumus.

Literatūra:

Hartnoll, Phyllis. *Teatras. Trumpa istorija*, R. Paknio leidykla, 1998.

Česnulevičiūtė, Petronėlė. *Daugiaveidis dramos gyvenimas*, Vilnius: LRSL, 1998.

Aristotelis, *Poetika. Rinktiniai raštai*, Vilnius: Mintis, 1990

Ortega-Gasset, Jose. *Mūsų laikų ir kitos esė*, Vilnius: Vaga/ALK, 1999, p. 385 – 443.

Gadamer, Hans-Georg, *Grožio aktualumas. Menas kaip žaidimas, simbolis, šventė*, Vilnius: baltos lankos/ALK, 1997.

<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Teatras>

Mokytojo užrašai ir pastabos

II tema. Spektaklis kaip tekstas, vaizdas ir įvykis

Uždaviniai

- Sutelkti dėmesį, sužadinti atmintį ir vaizduotę, analizuoti pojūčius ir asociacijas, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Apibrėžti teatro meno specifiką, žiūrovo reikšmę ir funkciją teatre;
- Išanalizuoti spektaklio žiūrėjimo/dalyvavimo ir suvokimo/interpretavimo reikšmę.

Rezultatai

- Mokiniai žinos teatro ir žiūrovo uždavinius bei funkcijas;
- Gebės atskirti tekstinį, vaizdinį ir veiksminį spektaklio lygmenis;
- Gebės apibūdinti estetinį-emocinį teatro patyrimą.

Pamokai reikės:

Vaizdo grotuvo, vaizdinės medžiagos CD Nr.1.1, 1.2.⁷, iš anksto paruoštų klausimų.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Mokiniam (kiekvienam atskirai arba sudarytoms grupelėms) išdalijami klausimai, į kuriuos jiems reikės atsakyti pasižiūrėjus vaizdo medžiagą: Pvz.: *Kaip atrodo scenos erdvė? Kaip apsirengę aktoriai? Kokias atpažįstamas aplinkos detales pastebėjote? Kokia skamba muzika? Apie ką ir kaip kalba aktoriai? Kaip nusakytumėte aktorių vaidybą? Kokias emocijas ir/ar asociacijas sukėlė ištrauka? Kokiam žiūrovui, jūsų manymu, skirtas spektaklis?* Mokinių atsakymai visų bendrai aptariami. Iš atsakymų „sukuriamą“ ištraukos visuma.

Remiantis mokinių atsakymais, akcentuoti, kad žiūrėti teatre, reiškia: *matyti; klausyti ir emociškai dalyvauti spektaklio eigoje*. Teatro tikslas – *veikti žiūrovų regą, klausą, emocijas*; žiūrovų paskirtis ir „funkcija“ – *leisti veikiamam ir reaguoti* – t.y. *veikti teatrą*. Taip užmezgamas *abipusis scenos/spektaklio ir salės/žiūrovų ryšys*, kur žiūrovo reakcijoms tenka ypatingas vaidmuo – nuo jų priklauso ne tik spektaklio sėkmė, bet ir spektaklio supratimas. Supratimui reikalingos pastangos, kurios skatina žiūrovų aktyvumą. Todėl žiūrovas teatre nėra pasyvus stebėtojas, bet *emociškai ir intelektualiai aktyvus teatro situacijos dalyvis bei kūrėjas*: tapdamas žiūrovu, jis sukuria teatrinę situaciją, o suprasdamas ir reaguodamas – suteikia šiai situacijai ir spektakliui estetinę-emocinę prasmę.

Galima su mokiniais padiskutuoti, kokias teigiamas ir/ar neigiamas emocijas sukėlė ištrauka, kas būtent išprovokavo vienokias ar kitokias reakcijas; pasiūlyti mokiniams prisiminti gyvo spektaklio metu patirtas teigiamas ar neigiamas emocijas ir kas jas sukėlė.

Akcentuoti, kad žiūrovo emocijas sukelia ir priverčia jį dalyvauti arba ne spektaklyje: *tekstas* (žodžiai, muzika, garsai, triukšmai ir pan.), *vaizdas* (dekoracija, kostiumai, grimas, aktorių vaidyba, aktorių plastika ir/ar judesiai, apšvietimas), *istorija/veiksmas* (intriga, personažų bei jų santykių ir/ar gyvenimo, likimo posūkiai). Šie trys lygmenys sudaro *meninę spektaklio visumą*, dar kitaip vadinamą sceniniu ar *spektaklio tekstu*.

Dramos tekstą kuria dramaturgas, o spektaklio – režisierius (vaidinimo metu – aktoriai) ir žiūrovai.

⁷ Vaizdinės medžiagos sąrašas pateikiamas Priede Nr. 1.

Spontaniškas žiūrovų reakcijas sukelia spektaklio „kas“, o analizės ir interpretavimo reikalingi spektaklio „kaip ir kodėl“. Kuo daugiau klausimų kelsime per ir po spektaklio, tuo būsimė aktyvesni žiūrovai ir interpretatoriai; kuo aktyviau (emociškai, intelektualiai) reaguosime spektaklio metu, tuo būsimė aktyvesni jo dalyviai ir kūrėjai.

Teatras/spektaklis – tai žiūrovų ir atlikėjų susitikimas išgyventi bendrą patirtį, kurios metu patiriame jausmus ir emocijas, sukeltas įsivaizduojamos tikrovės.

Žodynėlis

Spektaklis – tai bet koks veiksmas, sukurtas žmonių ir rodomas žmonėms. Spektakliu-reginiu galima pavadinti ir teatro spektaklį, ir futbolo rungtynes ar kitokią kultūrinę veiklą. Spektaklius gali skirstyti į tuos, kurie sukuria meninę fikciją, ir tuos, kurie yra grynasis atlikimas (pvz., sporto varžybos). Teatro spektakliu vadiname tokią meninę kūrybą, kurioje žiūrovai mato specialiai jiems sukurtą ir atliekamą veiksma, kurį papildo dekoracijos, kostiumai, šviesos, gestai ir aktorių žodžiai, muzika ir/arba šokis.

Aktorius – vaidinantis vaidmenį ar įkūnijantis personažą; aktorius yra svarbiausias teatrinio veiksmo subjektas, gyvoji teatro materija, kuri sujungia autoriaus (dramaturgo) tekstą, režisieriaus nurodymus ir žiūrovų recepciją. Iki XVII a. „aktorius“ reiškė pjesės personažą, vėliau – vaidmens atlikėją, scenos amatininką, komediantą. Aktorius fiziškai įkūnija personažą, taip sukurdamas ir palaikydamas *gyvą, kūnišką ryšį* tarp scenos ir žiūrovų salės. Aktorius yra ne režisieriaus nurodymų pildytojas, tačiau savo vaidmens ir spektaklio pilnavertis kūrėjas.

Režisierius – spektaklio statytojas, atsakingas už meninę ir prasminę spektaklio visumą. Režisierius pasirenka pjesę, aktorius, organizuoja spektaklio sukūrimo procesą, numato jo percepcijos pobūdį. Šiuolaikinė režisieriaus, kaip *spektaklio autoriaus* samprata, atsirado XIX a. pabaigoje, režisieriui ėmus pjesę individualiai ir kūrybiškai interpretuoti.

Žiūrovas (publika) – vienas iš trijų (režisierius – aktorius – žiūrovas) teatrinės sistemos elementų, kuris teatrą paverčia teatro menu. Žiūrovas renkasi teatrą/spektaklį pagal savo poreikius ir lūkesčius; žiūrovų poreikius lemia jo išsilavinimas, socialinė padėtis, asmeninė patirtis, pasaulėžiūra, dvasiniai impulsai. Žiūrovas gali atsidurti spektaklyje atsitiktinai (gatvės teatras) ir/ar savo valia – nusipirkęs bilietą. Žiūrovas negali pilnai pakeisti spektaklio eigos, jei to iš jo nereikalauja artistai ar spektaklio žanras (forma, stilius), tačiau jis yra aktyvus kaip spektaklio priėmėjas ir suvokėjas – jo veiklą teatre nusako žodis recepcija. Žiūrovo *recepcija* – tai reakcijų į spektaklį visuma; recepciją sudaro nuoseklus spektaklio stebėjimas nuo pradžios iki pabaigos, susitelkiant prie veiksmo/pasakojimo/intrigos ir sceninės raiškos priemonių. Recepcija gali būti individuali ir priklausyti nuo specialių žiūrovo pomėgių ar poreikių: domintis režisieriumi,

kompozitoriumi, scenografu, aktoriumi ir pan. Percepcijos esmė – estetinis ir emocinis patyrimas, naujos patirties įgijimas.

Literatūra

Česnulevičiūtė, Petronėlė. *Daugiaveidis dramos gyvenimas*, Vilnius: LRSL, 1998.

Gadamer, Hans-Georg, *Grožio aktualumas. Menas kaip žaidimas, simbolis, šventė*, Vilnius: baltos lankos/ALK, 1997.

Hartnoll, Phyllis. *Teatras. Trumpa istorija*, R. Paknio leidykla, 1998.

<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Teatras>

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

III tema. Teatro ir spektaklio tipai, rūšys ir kalba

Uždaviniai

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Išsiaiškinti teatro tipus, rūšis ir kalbą;
- Apibrėžti teatro/spektaklio erdvės sampratą;
- Išsiaiškinti teatro kalbos specifiką.

Rezultatai

- Mokiniai gebės skirti teatro erdves pagal istorinį laikotarpį;
- Gebės nustatyti teatro ir spektaklio tipą;
- Gebės atskirti teatro rūšį;
- Įsisavins teatro kalbos sampratą.

Pamokai reikės:

Lentos ir rašiklio, iš anksto paruoštų iliustracijų (skaidrių⁸) su skirtingų istorinių laikotarpių teatro pastatais ir salėmis (pvz., antikinis graikų, romėnų, Viduramžių, Renesanso, Elžbietos laikų šekspyriškasis, moderniųjų laikų, šiuolaikinio).

Virtuali vaizdo medžiaga: History of Theatre 5 - The Illusion Illustrated, žr.:

http://www.youtube.com/watch?v=5GIkxkO14eo&feature=feedf_more,

---

⁸ Žr. PowerPoint skaidrių rinkinį I – II (Priedas Nr. 6).

History of Theatre 8 - From Palace to Public House, žr.:

http://www.youtube.com/watch?v=iZ3H57kYKWQ&feature=feedf_more

Elizabethan theater: Shakespeare and The Globe, žr.:

<http://www.youtube.com/watch?v=YYfM0RFZ5cs>

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Apklausti mokinių, kokiose erdvėse ir pastatuose gali vykti teatro spektakliai. Atsakymus užrašyti ant lentos. Tai ir bus *teatro tipai* – teatro tipą apibrėžia vaidinimo vieta/pastatas ir sceninės aikštelės architektūra⁹.

Priminti, kad teatras – tai žmonių susirinkimas į tam tikrą vietą ir tam tikru laiku žiūrėti tų, kurie vaidina, ir akcentuoti *teatro pastatų/vaidybos erdvių istorinę raidą*.

Teatro ir scenos architektūros raida neatsiejama nuo šalies kultūros, meno ir mokslo raidos, visuomeninės ir socialinės sistemos. Pabrėžti, kad gali būti vaidinama lauke (gatvėje, aikštėje, slėnyje, pilių ar namų kiemuose, akligatviuose ir pan.) – *atviroje erdvėje* ir pastate (specialiame statinyje) – *uždaroje erdvėje*. Skaidrėmis pristatyti ir trumpai apibūdinti teatro vaidinimų vietas ir statinius nuo antikos iki šių dienų, atkreipiant dėmesį į scenos ir žiūrovų salės kaitą, puošybos elementų ir scenos mašinerijos raidą, teatro/scenos architektūros ir teatrinės estetikos ryšį. (Pvz.: antikinis teatras – arena/amfiteatras; romėnų teatras – *frons scaenae*; viduramžių teatras – „namai“; Elžbietos laikų „O“ formos *atviros scenos* šekspyriškasis teatras; Renesanso teatras – *itališkoji scena*.)

Teatras atviroje erdvėje, lauke dažniausiai asocijuojasi su *liaudišku, visuotinu* teatru, specialiame pastate – su skirtu *specialiai publikai* (amfiteatro, parterio ir balkonų atsiradimas bei transformacijos). Šiuolaikiniame teatre varijuojamos įvairios spektaklių rodymo erdvės, būdingi įvairūs scenų tipai.

Įsisavinant teatro tipus (pvz., graikiškas – amfiteatro, romėniškas – forumo, renesansiškas scenos-dėžutės ir t. t.) ir architektūrą siūloma padiskutuoti šiuolaikinių teatro pastatų ir salių-scenų temomis: *Kaip keičiasi žiūrovų elgesys atsidūrus kitokioje nei įprasta teatro erdvėje? Kaip keičiasi spektaklio priėmimas? Kokią vietą miesto architektūroje užima teatro pastatas? Kas jį išskiria iš kitų statinių ir kaip teatras „pristato“ save visuomenei?*

Teatro tipą lemia vaidinimo vieta, scenos ir žiūrovų salės architektūra. Tuo tarpu spektaklio tipą lemia scenos erdvės ir spektaklio veiksmo/atlikimo estetika.

⁹ Pastatų ir teatro aikštelių kaita neatsiejama nuo visuomenės raidos ir estetinių meno formų pokyčių. Žr. chronologinę teatro istorijos lentelę (Priedas Nr. 4).

Išskiriami du svarbiausi spektaklio tipai: *realistinis* ir *sąlyginis*. Pirmuoju atveju kuriama *tikrovės iliuzija* (pvz., Renesanso ir Apšvietos epochų teatras, taip pat XX a. natūralistinio, realistinio teatro modeliai), antruoju – sustiprinama *teatro iliuzija* (pvz., antikinis ir viduramžių teatras, moderniosios XX a. teatro kryptys – simbolizmas, ekspresionizmas, konstruktyvizmas, absurdo ir pan. teatras), kuomet teatras pabrėžia savo *teatrališkumą*. Padiskutuoti, kaip teatro tipas veikia spektaklio tipą, kokiais istoriniais periodais įvyksta teatrinės ir sceninės estetikos pokyčiai?

Paklausti mokinių, kokį ir kur jie matė spektaklį (dramos, šokio, muzikinį, lėlių, televizijos, gatvės ir pan.). Atsakymus užrašyti ant lentos, pridėti trūkštamus. Tai ir bus *teatro rūšys* – teatro rūši apibrėžia *spektaklio/vaidinimo forma ir kalba*. Teatro rūšys: dramos teatras, lėlių/objektų teatras, šokio teatras, baleto teatras, muzikinis teatras, operos teatras, pantomimos teatras, televizijos teatras, radijo teatras, cirko teatras, gatvės teatras, taip pat hepeningas, performansas, teatralizuota akcija ir pan. Tai reiškia, kad gali būti „vaidinama“ kalbant, veikiant su lėlėmis ar objektais, šokant, dainuojant, darant akrobatinius triukus ir t.t. Šiuolaikinis teatras naudoja skirtingas „kalbas“ viename spektaklyje, nes jame gali vienu metu veikti kalbantys, dainuojantys, šokantys ir pan. aktoriai.

Padiskutuoti, kokioms teatro rūšims mokiniai teikia pirmenybę ir kodėl.

Teatro kalba – tai atlikimo forma, kurią pasirenka spektaklio autorius ir kūrėjai.

Akcentuoti, kad kiekviena teatro rūšis, spektaklio tipas turi savo sukūrimo bei atlikimo taisykles ir techniką ir reikalauja iš žiūrovų žinių, norint spektaklį suprasti ir jį įvertinti. Kuo teatro/spektaklio kalba sudėtingesnė, tuo įdomiau jį stebėti, analizuoti ir interpretuoti.

Itin tampriai su teatro rūšimi ir spektaklio tipu susijusi *scenografija* – anksčiau buvusi teatro architektūros dalimi, vėliau ji tapo savarankišku teatro menu, kuris nurodo į *spektaklio stilių ir meninio sąlygiškumo laipsnį*. T.y. scenografija gali sukurti sceninės tikrovės iliuziją arba pabrėžti teatro teatrališkumą.

Žodynėlis:

Erdvė (teatrinė) – vieta, kurioje susitinka aktoriai ir žiūrovai spektaklio metu.

Erdvė (sceninė) – vieta, kurioje veikia aktoriai.

Scenografija (skenographia) – scenos apipavidalinimo menas, dekoracijos; tai teatro dailės sritis, kuri apima scenos apipavidalinimą, kostiumus, grimą, apšvietimo projektavimą. Atsirado kaip maginių apeigų dalis, o kaip meno sritis susiformavo Renesanso epochoje (tapyta scenografija, scenos mašinerija ir vaizdiniai efektai). Nuo XIX a. scenografijoje imta taikyti techninius (video, garso) efektus. Šiuolaikiniame teatre modernios medžiagos ir technologijos leidžia dailininkams

atskleisti vis įvairesnes scenos erdvės galimybes. Į scenografų gretas aktyviai įsilieja mados ir kitų meno šakų kūrėjai. *Scenografija*– tai sceninės (ir teatrinės) erdvės organizavimo menas, atsižvelgiant į autoriaus ir/ar režisieriaus nuorodas, aktorių (personažų) poreikius, spektaklio sumanymą ir prasmę. Pvz.: sąlyginė, istorinės stilizacijos, realistinė, natūralistinė, ekspresionistinė, simbolinė, neutrali, tuščia ir pan. erdvė. Scenografija nurodo į personažų veiksmo vietą, laiką, epochą; gali keistis ar transformuotis spektaklio metu. Scenos erdvė, kaip ir teatrinė erdvė, gali būti uždara ir atvira: *uždara* –scena-dėžutė, *atvira* – amfiteatro, forumo tipo. Scenografijos sąlygiškumas koreliuoja su spektaklio sąlygiškumo laipsniu. (Pvz., metaforinė, metoniminė, alegorinė erdvė ir pan.).

Teatrinė iliuzija – tai teatro gebėjimas sukurti tokią tikrovę, kurią žiūrovai priimtų kaip tikrą. Iš esmės tai yra įsivaizduojama/įsivaizduota tikrovė, į kurią, patikėdami jos realumu, percepcijos akto metu įsitraukia žiūrovai.

Literatūra:

Hartnoll, Phyllis. *Teatras. Trumpa istorija*, R. Paknio leidykla, 1998.

Česnulevičiūtė, Petronėlė. *Daugiaveidis dramos gyvenimas*, Vilnius: LRSL, 1998.

<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Teatras>

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

IV tema. Spektaklio meninė visuma. Žanras, forma, turinys

Uždaviniai

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Susipažinti su spektaklio žanrais;
- Apibūdinti žanro poveikį spektaklio raiškos priemonėms;
- Aptarti spektaklio formas ir turinio sampratą.

Rezultatai

- Mokiniai gebės skirti spektaklio žanrą (-us);
- Gebės apibūdinti spektaklio raiškos priemones;
- Gebės nuskaidyti spektaklio formą ir turinį;
- Gebės suvokti meninę spektaklio visumą.

Pamokai reikės:

Vaizdinės medžiagos CD Nr.2.1, Nr.3.1, Nr.1.3 , iš anksto paruoštų klausimų.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Parodyti mokiniams skirtingų žanrų spektaklių ištraukas. Žiūrėdami ištraukas mokiniai turi atsakyti į klausimus: *Kokia personažų išvaizda, elgesys, kalba?, Kokias emocijas – juoką, ironiją, liūdesį, užuojautą, gailestį – sukėlė personažai?, Kuo pagrįstumėte šias emocijas?, Kaip apibūdintumėte spektaklio erdvę, atlikimo manierą?, Kokiam teatro ir spektaklio tipui priskirtumėte matytą ištrauką?, Kokiam žanrui priskirtumėte matytą ištrauką?, Ar skiriasi dramos ir matytos spektaklio ištraukos žanras?*

Komentuojant atsakymus (laikantis klausimų eiliškumo tvarkos) mokiniai kreipiami prie *dramos (literatūrinio kūrinio) ir spektaklio (teatro kūrinio) atskyrimo* ir *spektaklio raiškos priemonių atrankos*: sceninės erdvės apipavidalinimo (realistinio ir/ar sąlyginio), kostiumų (istorinių ir/ar stilizuotų, šiuolaikinių), muzikos (istorinės ir/ar šiuolaikinės), vaidybos technikos (psichologinės ir/ar atvirai teatrališkos, žaidybinės, hiperbolizuotos).

Raiškos priemonių pasirinkimas nurodo į spektaklio žanrą.

Galima išskirti *grynuosius* – komedija, tragedija, drama – žanrus, *sudėtinius* – tragikomedija, komiškoji tragedija, psichologinė drama, lyrinė drama, lyrinė komedija, buitinė komedija, melodrama; *nusakančius spektaklio stilių ir rūšį* – satyra, groteskas, tragigroteskas, tragisatyra, parodija, farsas, miuziklas, vodevilis, absurdo drama ir pan. (Pakviesti mokinius papildyti žanrų sąrašą.) Žanras tiesiogiai veikia aktorių vaidybą (vaidybos techniką), spektaklio vaizdingumą, analizuojamas temas ar problemas.

Žanras nurodo menininko požiūrį į vaizduojamą objektą (istoriją, situaciją, personažą) ir suteikia žiūrovui spektaklio supratimo „raktą“.

Matytų ištraukų (ar, pavyzdžiui, kartu matyto spektaklio) pagalba padiskutuoti su mokiniais: *Kokius žanrus naudoja kūrėjai? Kaip šiuo žanrus galima atpažinti? Kaip pasirinktas žanras veikia spektaklio priėmimą ir suvokimą? Ką naujo žanro pagalba sužinome apie dramos/literatūros kūrinį? Kaip spektaklio žanras keičia mūsų, kaip žiūrovų, nuostatas dramos kūrinio bei paties spektaklio atžvilgiu?.*

Mokytojui derėtų apibendrinti, kad žanras tiesiogiai veikia pasirenkamas raiškos priemonės, o kartu su jomis – *spektaklio stilių*.

Spektaklio *forma (kompozicija)* priklauso nuo teatro tipo, rūšies, žanro, o *turinys* – nuo kūrėjų/atlikėjų sumanymo – *apie ką* kalba savo spektakliu kūrėjai ir *kaip* jie tai pasako, t.y. kokias

raiškos priemonės renkasi – ir žiūrovų suvokimo. Galutinį spektaklio turinį – visuminę prasmę – suvokia tik žiūrovas.

Norint ką nors pasakyti teatro kalba ir sukurti išbaigtą spektaklį, reikia tam tikru būdu sujungti visus spektaklio elementus į visumą, į tam tikrą kompoziciją: turiniui suteikti formą, o formai – turinį.

Turinys teatre/spektaklyje – tai meninis sumanymas, o forma – tai jo realizavimo būdas (kompozicija). Spektaklio prasmę suvokia žiūrovas.

Svarbiausi teatro elementai yra *drama* (bet koks kitas literatūrinis ar neliteratūrinis tekstas, kūrėjų sumanyta „istorija“ ar siužetas), *aktorius ir žiūrovai*, spektaklio elementai – visos teatro ir/ar scenos meno priemonės, kurias naudoja kūrėjai bei atlikėjai: *tekstas* (pjesė, proza, scenarijus, kūrinių fragmentai ir pan.), *scenografija* (dekoracija, daiktai ir objektai, rekvizitas, vaidybos reikmenys ar instrumentai, apšvietimas ar šviesos, bet kokia vaizdinė priemonė), *kostiumai* (drabužių detalės, kaukės ir grimas ir pan.), *muzika* (garsai, triukšmai ir pan.). Spektaklio metu visi šie elementai yra įtraukiami į teatrinį įvykį (aktorių/atlikėjų ir žiūrovų susitikimą) ir sceninį įvykį (sceninį pasakojimą), įvykstantį per tam tikrą laiko atkarpą ir tam tikroje erdvėje. *Laikas ir erdvė modeliuoja sceninį pasakojimą-veiksmą*, per kurį keičiasi ne tik personažai ir/ar aktoriai, bet ir žiūrovai.

Spektaklis – tai teatro elementų kaita ir raida laike ir erdvėje, ir šį procesą inicijuoja sceninis veiksmas-sumanymas.

Galima dar kartą pasižiūrėti spektaklių ištraukas ir aptarti *sceninių elementų pasikeitimus laike bei erdvėje*.

Žodynėlis:

Laikas – vienas iš esminių teatro/spektaklio elementų. Spektaklio metu sujungiami trys laiko tipai: *sceninis laikas* (spektaklio laikas, kurio metu rutuliojasi sceninis veiksmas: šis laikas gali būti ištisinis, sumontuotas iš atskirų epizodų, sutirštintas, gausus įvykių ir pan.); *dramaturginis laikas* (autorius ar kūrėjų vaizduojamas laikas/epocha); *žiūrovų laikas* (natūralus gyvenimo laikas; būna, kad sceninis/spektaklio laikas sutampa su realiu žiūrovų laiku). Laiko konfigūracijos turi įtakos spektaklio stiliui ir estetikai. Laiką organizuoja spektaklio režisierius.

Veiksmas – visa, kas vyksta scenoje, pradedant fabulos raida (istorija, personažų ar situacijų pokyčiai) ir baigiant (kitų spektaklio elementų raida bei kaita – dekoracijos, šviesų, kostiumų, grimo, muzikos ir pan.). Klasikinė ir psichologinė-realistinė dramaturgija grįsta konflikto

kategorija: konfliktas įskelia dramatinį veiksma (linijinis pasakojimas; priešasties-pasekmės situacija); modernioji ar šiuolaikinė dramaturgija bei spektaklis konflikto sampratą keičia būsenų, motyvų, situacijų fragmentų montažu, gretinimu, sluoksniavimu (pasakojimas grindžiamas asociacijomis).

Žanras – tai spektaklio sukūrimo ir perskaitymo (receptijos) kodas. Iki XVIII a. teatras griežtai laikėsi žanrų diferenciacijos (pvz., tragedija, komedija) pagal statomą pjesę; atsiradus dramai – viduriniajam žanrui – spektaklio žanras prarado grynumą; nuo XIX a. pabaigos ir vėliau režisieriai kuria savo spektaklio žanrą, kuris gali nebeatitikti pjesės žanro.

Literatūra

Česnulevičiūtė, Petronėlė. *Daugiaveidis dramos gyvenimas*, Vilnius: LRSL, 1998.

Hartnoll, Phyllis. *Teatras. Trumpa istorija*, R. Paknio leidykla, 1998.

<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Teatras>

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

V tema. Emocinis ir intelektualinis teatrinės kūrybos receptijos aspektas

Uždaviniai

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Mokyti „skaityti“ spektaklio tekstą.

Rezultatai

- Mokiniai gebės interpretuoti spektaklį.

Pamokai reikės

Vaizdinės medžiagos CD Nr.2.2, Nr.4.2, 4.3, iš anksto paruoštų recenzijų ar jų ištraukų apie (rodomą) spektaklį (žr. literatūros sąrašą).

Pamokos eiga ir žinių dėstyimas

Mokytojas savo nuožiūra atrenka ar pamokos metu su mokiniais perskaito internetinėje prieigoje publikuojamas spektaklių recenzijas ir pasiūlo mokiniams susipažinti su kritikų rašiniais, pakviesdamas juos pakomentuoti: *Ką kritikai akcentuoja? Kaip apibūdina spektaklį? Kaip nusako/aprašo spektaklio vaizdinius? Ką iš tokio rašinio galime suprasti apie spektaklio formą, turinį, žanrą, stilių, temas ir problemas?*

Diskusija grindžiama matytos spektaklio ištraukos ir kritinių bei vertinamųjų tekstų apie spektaklį aptarimu.

Plėtojama spektaklio *interpretavimo* tema: *Ką interpretuoja menininkas – spektaklio režisierius? Ką interpretuoja žiūrovai? Kokias priemones savo interpretacijai renkasi menininkas? Kuo naudojasi, interpretuodamas spektaklį, žiūrovas? Ar yra riba/skirtumas tarp menininko intencijų ir žiūrovo suvokimo? Kas šią ribą nulemia: žiūrovo amžius, patirtis, gyvenimo būdas, gyvenimo poreikiai, asmeniniai poreikiai, išsilavinimas, emocinis atvirumas ir pan.?*

Akcentuojama, kad teatras – tai *komunikacinė sistema*: adresantas-pranešimas-adresatas/kūrėjas-kūrinys-suvokėjas.

Teatrinis pranešimas nuo informacinio/kalbinio pranešimo skiriasi sąlygiškumu ir apibendrinimo laipsniu – meninėmis priemonėmis. Teatrinį pranešimą kuria visi spektaklio elementai.

Padiskutuoti su mokiniais matyto spektaklio (ištraukos) interpretacinių galimybių tema, atkreipiant dėmesį į asmeninius mokinio poreikius bei lūkesčius.

Apibendrinant viso ciklo pamokas, skirti laiko mokinių recenzijų aptarimui ir įvertinimui. Recenzijos perskaitomos klasėje, mokiniai jas pakomentuoja, atsako į kilusius mokytojo ar draugų klausimus. Jei apie tą patį spektaklį rašo keli mokiniai, įdomu padiskutuoti individualios recepcijos ir interpretacijos tema.

I ciklo žinias galima užtvirtinti testu (**Testas I, II**, žr. priedų sąrašą Priedas Nr. 5).

Žodynėlis

Spektaklio tekstas – tai sceninių elementų visuma, kurianti spektaklio prasmę(-es). Perskaityti (*interpretuoti*) spektaklio tekstą – reiškia atskleisti jo estetinę ir ideologinę (idėjinę) vertę, režisūrinį sumanymą.

Spektaklio interpretacija – bandymas suprasti spektaklį ir sujungti asmeninę patirtį su meniniu sumanymu. Interpretacija remiasi spektaklio sceninio teksto „skaitymu“, analizuojant jo struktūrą temą, raiškos priemones, kūrinio gimimo kontekstą, spektaklio autoriui (režisieriui) būdingą estetiką. Interpretuojama ir spektaklio metu (atskiros spektaklio dalys, spektaklio elementai), ir jam pasibaigus – kai spektaklis tampa menine visuma. Žiūrovo interpretacija skiriasi nuo menininko intencijų.

Sceninė interpretacija – tai individualiai teatro menininko perskaitytas dramos ar literatūros kūrinys, įgijęs spektaklio pavidalą. Interpretuoja ne tik, pvz., režisierius, bet ir aktorius (vaidmenį), kompozitorius (kuria sceninio sumanymo garsinę ir muzikinę partitūrą), dailininkas-scenografas (kuria sceninio sumanymo vaizdinę partitūrą).

Literatūra

Girdzijauskaitė, Audronė. *Laiškai žiūrovams*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.

Liuga, Audronis. *Laiko sužeistas teatras*, Vilnius: baltos lankos, 2008.

<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Teatras>

www.menufaktura.lt

www.7md.lt

Recenzijos ir komentarai apie rodomas spektaklių ištraukas:

J. Vaitkus. „Ivona, Burgundo kunigaikštė“: www.jaunimoteatras.lt/spektakliai ;

www.menufaktura.lt ; <http://www.youtube.com/user/Jaunimoteatras1>

O. Koršunovas. „Romeo ir Džuljeta“:

http://www.okt.lt/lt/spektakliai/istabioji_ir_graudzioji_romeo_ir_dzuljetos_istorija/

O. Koršunovas. „Hamletas“: <http://www.okt.lt/lt/spektakliai/hamletas>

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

II TEATRO MENO STATUSAS VISUOMENĖJE

I – II temos. Teatras – visuomenės modelis

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Apibūdinti teatro, kaip visuomeninės institucijos, specifiką;
- Supažindinti su socialiniais teatro uždaviniais.

Rezultatai:

- Mokiniai įsisavins teatro, kaip meninės ir visuomeninės institucijos, sampratą;
- Gebės skirti teatro funkcijas skirtingais istoriniais periodais;
- Žinos meninę, socialinę ir politinę teatro paskirtį.

Pamokai reikės:

Vaizdinės medžiagos CD Nr.2.3, Nr.5.1, Nr.4.1; iš anksto paruoštų skaidrių su skirtingų istorinių periodų teatrų modeliais. Galima naudoti pirmosiose pamokose rodytų teatro pastatų ir architektūros pavyzdžius.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Pastaba. Jeigu pasirenkama praktinė-tiriamoji užduotis, pamokos pabaigoje skirti laiko jai aptarti – išanalizuoti mokyklos, miesto teatro ar grupės veiklą pagal jos vykdomą visuomeninę, kultūrinę, politinę ir kt. funkciją. Atliekdami šią užduotį mokiniai turėtų atkreipti dėmesį į teatro ar grupės veiklos vietą, pastatą, žiūrovus, repertuarą, kuriančius asmenis, populiarumą ir įvertinti jo reikšmę sociokultūrinėje aplinkoje. Jei pasirenkamas vienas menininkas, panašiu aspektu atlikti ir jo kūrybos analizę.

Siūloma trumpai pristatyti skirtingų istorinių periodų teatro funkcijas visuomenėje. Pvz.: 1. Piliietinis-religinis-moralinis mito aktualizacijos Antikos teatras; 2. religinis-didaktinis ir sakralinis/pasaulietinis Viduramžių teatras; 3. pramoginis-reginio ir dvaro aukštuomenės Renesanso teatras; 4. moralinio ir dorovinio ugdymo, proto ir aistros konflikto, miesto ir buržuazijos kultūros klasicizmo ir Apšvietos epochos teatras; 5. revoliucinių idėjų ir nacionalinės dvasios kėlimo, valstybinių ir privačių scenų, skirtingų žanrų skirtingai publikai formavimosi XIX a. (romantizmo epocha) teatras; 6. socialinės ir politinės kritikos modernųjų laikų XX a. teatras. Akcentuoti, kad kiekvienas istorinis periodas suformuoja savo teatrą: dramaturgijos reikalavimus, sceninės erdvės apipavidalinimo ypatumus, vaidybos techniką. (Mokytojas galėtų paprašyti mokinių prisiminti dailės, muzikos, šokio pamokų žinias apie šiais istoriniais periodais dominavusias estetines ir formalias tendencijas ir paprašyti jų palyginti su teatro pokyčiais.)

Teatras – ne tik meninė, bet ir visuomeninė institucija, kurios veikla susijusi su politine ir sociokultūrine šalies situacija. Dėl šios priežasties teatras visuomenėje (pavyzdžiui, totalitarinėse) gali atlikti ypatingus uždavinius ir veikti bei formuoti visuomenės požiūrį į įvairias gyvenimo sritis (pvz., sovietiniu periodu Lietuvoje). Neatsitiktinai teatras tam tikrais istoriniais periodais buvo cenzūruojamas, jo veikla draudžiama, o menininkai persekiojami. Taip pat teatras atlieka pramoginę funkciją, kuri sustiprėja irgi tam tikrais istoriniais periodais ar esant tam tikrai politinei/visuomeninei santvarkai. Galima sakyti, kad teatras yra sumažintas visuomenės modelis, nes teatro veidrodyje atsispindi tos visuomenės išgyvenami konfliktai ir esama tikrovė.

Padiskutuoti su mokiniais šiuolaikinio teatro tema: *Kaip jie įsivaizduoja ar ką vadina elitiniu teatru? Kaip įsivaizduoja ir ką vadina pramoginiu, masiniu, populiariu ir pan. teatru? Kokiam teatrui teikia pirmenybę?*

<i>Teatro funkcijos neatsiejamos nuo visuomeninio, politinio ir kultūrinio konteksto, kuris vienaip ar kitaip atsispindi teatro veidrodyje.</i>

Pasižiūrėjus spektaklio (-ių) ištraukas, pakviesti mokinius išanalizuoti jų visuomeninės ir/ar socialinės kritikos pobūdį atsakant į klausimus: *Koks istorinis periodas vaizduojamas? Kaip ji galima susieti su šiuolaikine tikrove? Kokią temą/problemą pasirenka režisierius? Kaip ši tema atsispindi jo naudojamose raiškos priemonėse? Kokius elitinio ir/ar masinio spektaklio bruožus jie pastebėjo? Kaip (ir ar) režisieriaus pasirinktos priemonės veikia publiką? Ką reiškia garsioji Nikolajaus Gogolio „Revizoriaus“ replika „Iš ko juokiatės? Iš savęs juokiatės...“*

Akcentuoti, kad aktyvus, visuomeninis ir socialiai ar politiškai kritinis teatras visuomet yra ir tam tikrų ribų bei tabu peržengimas; sceninio konflikto sprendimas visada susijęs su pasipriešinimu nusistovėjusioms taisyklėms: vaizduodamas skirtingus socialinius, politinius, žmogiškus, individualius konfliktus, teatras juos viešina ir verčia keistis bei keisti nusistovėjusias ar konservatyvias pažiūras.

Pasižiūrėjus spektaklių ištraukas, padiskutuoti su mokiniais apie šiuolaikinio teatro vietą visuomenėje (prisiminti savo miesto, mokyklos teatro funkcijas), įvardyti teatro, kaip kultūrinės ir visuomeninės institucijos, veiklos formas. Jei mieste yra teatras ar teatrinis kolektyvas, galima surengti su juo susitikimą.

Pamokos metu galima susipažinti su internetinėmis Lietuvos teatrų svetainėmis, paanalizuoti, *kaip jie pristato savo teatrą ir spektaklius, į kokius žiūrovų poreikius orientuojasi, kiek vietos skiria edukacinei teatro veiklai, ar prie teatro yra klubas* ir pan. Taip pat rekomenduojama susipažinti su internetinėmis svetainėmis, kuriose vienaip ar kitaip analizuojamas šiuolaikinis Lietuvos teatras ir jo kūrėjai.

Žodynėlis

Politinis-socialinis teatras – bet kuris teatro spektaklis yra politinės-socialinės prigimties, nes jo rodomi veikėjai priklauso visuomenei ar grupei. Politinį ar socialinį aspektą sustiprina pasirinktas vaizdavimo objektas, konfliktas (ar prieštaringos jėgos), žanras. Krintinę spektaklio nuostatą labiausiai atspindi komiškieji žanrai (satyra, šaržas, groteskas ir pan.)

Masinis teatras – gali būti liaudies teatras, „dalyvavimo teatras“, populiarus teatras. Masinis teatras yra XX a. fenomenas, susijęs su technikos, masinės informacijos priemonių ir reprodukcinių menų (fotografijos, kino, vėliau televizijos) atsiradimu. Masinis teatras dažnai tapatinamas su masinės kultūros priemonėmis.

Literatūra

<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Teatras>

www.menofortas.lt

www.okt.lt

www.teatras.lt

www.vmt.lt

www.keistuoliai.lt

www.jaunimoteatras.lt

www.dramosteatras.lt

www.teatrasutopia.lt

www.menufaktura.lt

www.kamanė.lt

www.bernardinai.lt

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

III ETNOKULTŪRINIS TEATRO MENO ASPEKTAS

I tema. Liaudies teatras

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Apibūdinti liaudies, mėgėjų ir profesionalaus teatro skirtumus;
- Supažindinti su lietuvių teatro formavimosi ypatumais.

Rezultatai:

- Mokiniai gebės atskirti profesionalaus ir neprofesionalaus teatro meno ypatumus;
- Žinos svarbiausius lietuvių teatro raidos etapus;

Pamokai reikės:

Mokytojo atrinktos vaizdinės medžiagos iš teatro istorijos (žr. lietuvių teatro istorijai skirtus leidinius; informaciją apie Lietuvių profesionalaus dramos teatro įkūrimą žr.: <http://www.dramosteatras.lt/lt/teatras/istorija/>; galima apsilankyti internetiniame Lietuvos kino, muzikos ir teatro muziejuje - <http://www.ltmkm.lt/lt/titulinis.html>); iš anksto paruoštų Juozo Miltinio pasisakymų apie teatrą (žr.: Tomas Sakalauskas, *Miltinio apologija*, Vilnius: Scena, 1999).

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Prisimenant ankstesnėje pamokoje įsisavintas žinias, taip pat remiantis mokinių asmenine patirtimi, organizuoti mokinių (grupių) konkursą „liaudies teatro“ tema. Bandydami apibūdinti *liaudies teatro*

formą, mokiniai turėtų atkreipti dėmesį į tokio teatro *prigimtį* (kas vaidina, kur vaidina, kam vaidina), *raiškos ypatumus* (etnografinių ar etnokultūrinių elementų panaudojimas), *paskirtį* (moralinė, didaktinė, auklėjamoji, pažintinė, pramoginė, terapinė ir pan.).

Jei mokykloje ar mieste veikia liaudies teatro kolektyvas ar dramos būrelis, galima paanalizuoti ir išsiaiškinti jo specifiką: *Kur veikia šis teatras ar trupė? Kokiai auditorijai skiriami spektakliai? Kokia yra atlikėjų sudėtis? Kokią dramaturgiją ar literatūrinę (neliteratūrinę) medžiagą trupė renkasi? Kokios temos dažniausiai analizuojamos? Kokios meninės-estetinės prigimties spektakliai? Kokia šio teatro (trupės) paskirtis?*

Turėdami visą liaudies ir/ar neprofesionalaus teatro bei spektaklio bruožų paletę, mokiniai gali lyginti ją su matytais profesionalaus teatro spektakliais ir bandyti nusakyti esminius skirtumus: ar liaudies teatras imituoja profesionalų teatrą, ar renkasi savitą raiškos priemonių ir technikos arseną, kiek liaudies teatro spektakliuose galima įžvelgti lietuviškam charakteriui, istoriniam ir kultūriniam kontekstui būdingų bruožų.

Plėtojant liaudies teatro temą, būtina pabrėžti, kad tai – nacionalinės kultūros išraiška. Kiekviena tauta turi tik jai būdingus nacionalinės kultūros bruožus, kurie tampa dalimi tiek liaudies, tiek ir profesionalaus meno reiškinių.

Liaudies teatro prigimtis grįsta nacionalinių apeigų ar žaidimų, nacionalinių archetipų ir/ar jų vaizduosenos sistema.

Aptaręs su mokiniais liaudies teatro modelį, mokytojas pristato svarbiausius lietuvių teatro raidos etapus ir bruožus (žr. *Lietuvos teatras. Trumpa istorija*, Vilnius: KFMI, 2009.): 1. Mėgėjų sąjūdžio laikas ir profesionalaus teatro formavimosi etapas XIX a. pabaiga ir XX a. pirmieji dešimtmečiai (akcentuojamas pirmo spektaklio lietuvių kalba „Amerika pirtyje“ vaidinimas); 2. Lietuvių režisūros formavimasis (1920–1940 m., akcentuojamas pirmojo profesionalaus lietuviško teatro įkūrimas); 3. Modernios režisūros laikas ir ezopo kalba lietuvių scenoje (1960–1990). Patartina pabrėžti *istorinių temų* aktualizavimą spektakliuose, *istorinių herojų*-asmenybių pasirinkimą, *etnografinių ir liaudies kūrybos elementų* stilizaciją scenografijoje, liaudies šokių įpynimą į sceninį veiksma ir pan.. Kalbant apie sovietinės epochos teatrą akcentuoti nacionalinės kultūros puoselėjimo tradiciją. Istorinę apžvalgą galima susieti su šiandienos nacionalinės kultūros, ypač teatre, atspindžių situacija, padiskutuoti tema: *Jei anksčiau masine kultūra vadinome liaudies teatrą, tai kas šiandien sudaro masinės kultūros esmę? Ką šiandien įvardijame kaip nacionalinį teatrą?*

Kaip dvi ryškias 6–8-ojo dešimtmečių lietuvių teatro asmenybes galima pristatyti Juozą Miltinį ir Joną Jurašą. Miltinio teatro pažiūros ir pasisakymai galėtų padėti mokiniams orientuotis

vertybiniuose teatro uždaviniuose. Tam tikslui galima parengti Miltinio tezių apie teatrą, dramaturgiją, aktorių pristatymą ir jų aptarimą.

Pažinčiai su šio laikotarpio Jurašo teatru derėtų susitelkti prie jo spektaklių lietuviškumo tema (pvz.: „Barbora Radvilaitė“ ir „Smėlio klavyrai“). (Jei mokytojas žino ir pageidauja, galima mokinius trumpai supažindinti su Just. Marcinkevičiaus trilogijos „Mindaugas“, „Mažvydas“, „Katedra“ spektakliais.)

Literatūra

Lietuvos teatras. Trumpa istorija, Vilnius: KFMI, 2009.

Maknys, Vytautas. *Lietuvių teatro raidos bruožai*, Vilnius: Mintis, 1972-1979, 2 d.

Lietuvių teatras 1918 – 1929, Vilnius: Mintis, 1981.

Lietuvių teatro istorija, Vilnius: Gervelė:

1 knyga: 1929 – 1935 [sudarytoja A. Girdzijauskaitė], 2000;

2 knyga: 1935 – 1940 [ats. red. I. Aleksaitė], 2002;

3 knyga: 1970 – 1980 [ats. red. I. Aleksaitė], Vilnius: KFMI, 2006;

4 knyga: 1980 – 1990 [ats. red. I. Aleksaitė], Vilnius: KFMI, 2009.

Jonas Jurašas, [sudar. A. Girdzijauskaitė], Vilnius: Gervelė, 1995.

Režisierius Henrikas Vancevičius [sudar. Ramunė Balevičiūtė], Vilnius: Scena, 2004.

Sakalauskas, Tomas. *Miltinio apologija*, Vilnius: Scena, 1999.

Juozo Miltinio repeticijos [parengė J. Glinskis, red. V. Gasiliūnas], Vilnius: baltos lankos, 1997 – 1999, 3 kn.

<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Teatras>

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

II tema. Šiuolaikinis lietuvių teatras ir jo kūrėjai

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Pristatyti šiuolaikinio lietuvių teatro bruožus;
- Supažindinti su svarbiausiomis šiuolaikinio lietuvių teatro asmenybėmis.

Rezultatai:

- Žinos svarbiausius šiuolaikinio lietuvių teatro kūrėjus;
- Gebės atskirti šiuolaikinius lietuvių teatro menininkus.

Pamokai reikės:

Vaizdinės medžiagos CD Nr.1.1, Nr.2.2, Nr. 3.2, Nr.4.; taip pat E. Nekrošiaus spektaklių ištraukų per internetinę prieigą: www.menofortas.lt

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Šiuolaikiniam lietuvių teatrui skiriamas laikas itin svarbus. Mokytojui siūloma pasidomėti teatro situacija, teatrinėmis diskusijomis masinės informacijos priemonėse ir internetinėje erdvėje; pamokos metu remtis asmenine patirtimi ir įžvalgomis. Net jei mokiniai žino, pvz., savo miesto (jei toks yra) teatrą ir jame lankėsi, siūloma neapsiriboti vien matytų spektaklių refleksija, o pabandyti suprasti bendrą lietuvių teatro panoramą, kurią sukuria: *kultūrinis ir visuomeninis kontekstas ir žiūrovų bei kritinė teatro meno refleksija*.

Pamokos pradžioje skirti laiko mokinių (grupių) varžytuvėms, kuomet pasakoma kuo daugiau lietuvių teatro režisierių, aktorių, scenografų, kompozitorių, dramaturgų ir pan. Galima sugrupuoti teatre ir kine bei televizijoje vaidinančius aktorius, režisierius. Mokiniai galėtų pakomentuoti, kuo šie režisieriai, aktoriai ir kt. kūrėjai jiems įdomūs, svarbūs, kas jų netenkina (pvz., spektakliai, vaidybos pobūdis ir pan.), kokiam žanrui, stiliui ar estetikai priskirtų jų darbus. Toks atskyrimas padėtų išsiaiškinti mokinių prioritetus vertinant menininko vietą kultūrinėje erdvėje ir jo individualumą teatro pasaulyje. Jei mokiniai žino daugiau televizijos filmuose ar laidose dalyvaujančių aktorių, padiskutuoti šia tema.

Kiekvienas režisierius turi savo meninės raiškos elementų sistemą, gimusią iš jo pasaulėvaizdžio. Ši sistema leidžia kalbėti apie menininko individualumą ir jo teatro savitumą tiek temų bei problemų, tiek sceninės estetikos ir vaizdingumo, tiek santykio į sociokultūrinę aplinką požiūriu.

Mokytojas galėtų trumpai pristatyti svarbiausius šiuolaikinio teatro kūrėjus, pvz., Eimuntą Nekrošį, Joną Vaitkų, Rimą Tumina, Oskarą Koršunovą, Gintarą Varną, atkreipdamas dėmesį į jų kuriamo teatro meninę specifiką, kūrybinius uždavinius, požiūrį į žiūrovų auditoriją ir pan. Pamokos metu galima apsilankyti internetinėse jų teatrų svetainėse, susipažinti su apie šiuos menininkus pasirodžiusiomis knygomis.

Tikslingai pažinčiai parodomos režisierių spektaklių ištraukos. Jas žiūrėdami mokiniai galėtų užrašyti savo įžvalgas ir asociacijas: *Sceninės erdvės ypatumai; Sceninio laiko ypatumai; Scenografijos pobūdis; Aktorių pasirinkimas; Personažų pavidalas; Vaidybos pobūdis; Spektaklio*

žanras; *Spektaklio stilius; Kas ištraukoje patiko ir kodėl? Kas ištraukoje nepatiko ir kodėl?*
Mokinių atsakymai palyginami ir aptariami.

Aptarus mokinių įžvalgas, galima kiekvieną ištrauką paanalizuoti atskirai:

1. *Rimo Tumino*/Michailo Lermontovo „Maskaradas“. Dominuoja sceninio vaizdingumo elementai; autorinė dramos kūrinio interpretacija; aktorių vaidyba realistinė ir sąlygiška; spektaklis grindžiamas aktorių „žaidimais“ ir žiūrovų asociacijomis; istorinis laikotarpis stilizuojamas; spektaklio ritmą ir sceninio veiksmo kompoziciją organizuoja muzika; spektaklio forma atvira ir paslanki. Režisieriaus santykis su gyvenama tikrove numanomas ir pan.

2. *Jono Vaitkaus*/Witoldo Gombrowicziaus „Ivona, Burgundo kunigaikštytė“. Dominuoja ryškus, hiperbolizuotas vaizdingumas; autorinė dramos kūrinio interpretacija; aktorių vaidyba pasižymi deformacija ir hiperbolizacija; spektaklis grindžiamas žanrinių scenų ir vaidybinių epizodų junginiais; istorinis laikotarpis stilizuojamas, tačiau atsiranda nuorodų į šiuolaikinio gyvenimo madas; spektaklio forma griežta; aktyvios raiškos priemonės nukreiptos į aktyvų žiūrovų dalyvavimą spektaklyje ir pan.

3. *Gintaro Varno*/Fiodoro Dostojevskio „Nusikaltimas ir bausmė“. Dominuoja realistinis ir poetinis vaizdingumas; aktorių vaidyba psichologinė ir sąlygiška; spektaklis grindžiamas pasakojama istorija ir žiūrovų asociacijomis; istorinis laikotarpis stilizuojamas; sceninis veiksmas grindžiamas personažo refleksijomis; spektaklio forma atvira, tačiau žiūrovai įtraukiami į veiksmą per vaidybos aikštelės transformaciją (žiūrovai sėdi scenoje ir iš labai arti stebi veiksmą); spektaklyje naudojamos šiuolaikinės vaizdo technologijos ir pan.

4. *Oskaro Koršunovo*/Williamo Shakespeare'o „Hamletas“. Dominuoja aktyvus spalvinis ir grafinis (simbolinis ir alegorinis) vaizdingumas; autorinė kūrinio interpretacija; aktorių vaidyba hiperrealistinė (hiperbolizuotas realizmas virsta sąlygišku); sceninis veiksmas grindžiamas fragmentiškumu (muzikos, dramatinių epizodų montažu); veiksmo laikas neapibrėžiamas, scenografijoje ir kostiumuose išvelgiami šiuolaikiniai elementai ir pan.

Apibendrinti analizę pačių mokinių prioritetais vienam ar kitam spektaklio vaizdingumui, temoms, raiškos priemonėms – *Kokį teatrą jie rinktųsi ir kodėl?*

Ciklo žinioms įtvirtinti galima atlikti testą (**Testas III**, žr. Priedą Nr.5).

Literatūra

Lietuvos Trumpa istorija, Vilnius: KFMI, 2009.

Liuga, Audronis. *Laiko sužeistas teatras*, Vilnius: baltos lankos, 2008.

Šabasevičienė, Daiva. *Teatro piligrimas: režisieriaus Jono Vaitkaus kūrybos kontūrai*, Vilnius; Krantai, 2007.

Marcinkevičiūtė, Ramunė. *Eimuntas Nekrošius: erdvė už žodžių*, Vilnius: Scena/Kultūros barai, 2002.

OKT: ten būti čia, Vilnius: Vš.Į. „Oskaro Koršunovo teatras“, 2009.

Vasinauskaitė, Rasa. *Laikinumo teatras. Lietuvių režisūros pokyčiai 1990 – 2001 metais*, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2010.

www.menofortas.lt (E. Nekrošiaus teatras-studija „Meno fortas“)

www.okt.lt (Oskaro Koršunovo teatras)

www.teatrasutopia.lt (Gintaro Varno teatras „Utopia“)

www.vmt.lt (R. Tumino vad. Vilniaus valstybinis mažasis teatras)

Mokytojo užrašai

.....
.....
.....

TEATRO MENININKO VAIDMENS RAIDA

I tema. Dramaturgo, aktorius, režisieriaus teatras. Kolektyvinis ir autorinis menas

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Supažindinti su kolektyvinio ir autorinio meno samprata;
- Apibrėžti spektaklio autoriaus sampratą.

Rezultatai:

- Gebės atskirti dramaturginio ir režisūrinio teatro periodus;
- Gebės nusakyti svarbiausius literatūrinio (dramaturginio), aktorinio, režisūrinio teatro modelius, žinos svarbiausius jų atstovus.

Pamokai reikės:

Vaizdinės medžiagos CD Nr.4.3, Nr. 9. Iš anksto parengtų skaidrių su svarbiausiais skirtingų istorinių laikotarpių dramaturgais¹⁰.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

XX – XXI a. teatras vadinamas režisūriniu teatru. Vis dėlto kalbant apie spektaklį didelis dėmesys skiriamas dramaturgui. *Dramaturgo teatro* samprata atkeliavusi iš antikos teatro laikų, kuomet autorius (jis ir atlikėjas) buvo atsakingas už visą pastatymą. Galima prisiminti Aristotelio „Poetiką“,

---

¹⁰ Žr. PowerPoint skaidrių rinkinį II.

kur filosofas suformuluoja svarbiausius dramos (tragedijos) veiksmo elementus: *fabula*, *kolizija*, *veikėjai*. Šie elementai buvo išplėtoti vėlesnių amžių dramaturgų, paverčiant juos *istorija/intriga*, *konfliktu ir charakteriais*. „Poetikos“ kanonai nesusilpnėjo ir šiandien, kai turime klasikiniais pradmenimis grįstą dramos kūrinį, arba jo transformacijas kino bei televizijos filmų (serialų) scenarijuose (pvz.: kova tarp gėrio ir blogio, teigiami ir neigiami veikėjai, meilės intriga ir pan.).

Drama* – viena iš literatūros formų (šalia lyrikos ir epo), kurioje įvykiai perduodami per veikėjų dialogus. Dramos turinys įkūnijamas scenoje matomais vaizdais. Artistai, vaidindami veikiančius asmenis, savo išvaizdą keičia kostiumais ir grimu, vidinį išgyvenimą išreiškia deklamacija, veido išraiška, judesiais ir mimika.

Dramaturgijos raida ir atskiri teatro periodai yra paženklinėti *autoriaus* vardu: Antikinis teatras (pvz., Sofoklis), Klasikinis periodas (pvz., Moljeras/Molière); Elžbietos laikų teatras (pvz., Viljamas Šekspyras/William Shakespeare), Ispanijos aukso amžiaus teatras (pvz., Kalderonas/Calderón).

XIX a. teatre atsiranda „gerai padaryta pjesė“, paskatinusi *aktoriaus teatro* susiformavimą (aktorius-žvaigždė, pvz., Sara Bernar/Sarah Bernard). Aktoriaus teatrui prigyja *amplua* – vaidmens (tragiško, komiško, herojinio, tarnaičių ir pan.) tipo – sistema.

Tuo pačiu metu skleidžiasi teatrališko – *kolektyvinio* – teatro modelis, kai spektaklis remiasi ne užrašytu dramos tekstu, bet *vaidybos menu* ir *improvizacija*. Ryškiausias improvizacinio teatro pavyzdys – XVI- XVII a. itališkoji *commedia dell'arte*.

Tiek dramaturgo, tiek aktoriaus teatre režisieriaus funkciją ikirežisūriniame teatre atliko autorius ir/arba svarbiausias trupės aktorius.

Dramaturgija dažnai inspiravo teatro naujoves: XIX a. pabaigos „naujoji drama“ (Antonas Čechovas, Henrikas Ibsenas, Augustas Strindbergas), XX a. vidurio egzistencialistinė ir absurdo drama (Žanas Polis Sartras/Jean-Paul Sartre, Samuelis Beketas/Samuel Beckett, Euženas Ionesko/Eugene Ionesco). „Naujosios dramos“ pjesės sugriovė klasikinius dramos pamatus: vietoj intrigos ir/ar istorijos atsirado motyvai ir leitmotyvai, atmosfera, nuotaikos, imta gilintis į socialinius konfliktus, veikėjo psichologiją ir sąmonę. Dar toliau žengė absurdo dramos autoriai, susitelkdami prie antikalbos, antidialogų, antiveikėjų, atsisakydami dramatinio veiksmo ir dramatinio laiko kategorijų (pvz., Becketto „Belaukiant Godo“). Teatras ieškojo būdų perkelti tokias pjeses į sceną, ir senieji spektaklio statymo, vaidybos metodai nebetiko. Be to, reikėjo žmogaus, kuris

* <http://lt.wikipedia.org/wiki/Drama#Istorija>

sugebėtų suteikti naujoms pjesėms teatrinę formą – XIX a. pabaigoje ėmė formotis *režisūrinio* teatro modelis.

Drama – vieno autoriaus kūrinys, spektaklis – kolektyvinis, teatro kūrėjų ir žiūrovų, kūrinys. Režisūriniame teatre spektaklio autorius yra režisierius, vaidmens autorius yra aktorius.

Supažindinant mokinius su dramaturgo ir aktoriaus teatro samprata, siūloma rinktis svarbiausius vieno ar kito istorinio periodo autorius bei aktorius ir akcentuoti dramaturgo ir aktoriaus teatrą kaip *literatūrinį*: spektaklis yra pažodžiui, laikantis remarkų, perkelta į sceną pjesė. Sceninė interpretacija šiuo atveju suprantama kaip autoriaus stiliaus, pasaulėžiūros, pagrindinių pjesės temų realizacija. *Teatras tampa literatūros „tarnaite“.*

Mokiniams derėtų duoti 2–3 skirtingų dramų ištraukas¹¹ ir skaitant jas klasėje (padėtų ankstesnėse pamokose pristatyti istoriniai teatro tipai – pastatas, scena ir pan.), mokytojui rodant to laikotarpio teatrinę scenų skaidres, pakviesti mokinius įsivaizduoti, kaip ši pjesė buvo vaidinama*.

Skaitydami pjesių ištraukas mokiniai turėtų atkreipti dėmesį į: *Kokia kalba parašyta pjesė? Kaip atrodo dialogai ir/ar monologai? Kokius veikėjus renkasi autorius ir kaip juos pristato? Kokius nurodymus pateikia spektaklio statytojams ir aktoriams (aplinka ir laikas, kai vyksta veiksmas, kostiumai, scenovaizdžio detalės ir pan.)? Ar plėtoja kokią nors istoriją, intrigą? Ar nužymi pjesės žanrą?*

Režisūrinis teatras (nuo XIX a. pabaigos) pakeitė *autoriaus* sampratą – drama, literatūrinė medžiaga režisieriui tapo tik pagalbine; režisierius ėmė kurti savo spektaklio dramaturgiją, pasitelkdamas teatro elementus.

Palyginimui, prieš tai perskaičius pjesės fragmentą, galima pasižiūrėti O. Koršunovo „Hamleto“ ištrauką ir pokalbį su aktoriumi Darium Meškausku. Mokiniai galėtų atsakyti į klausimus: *Kam priklauso spektaklio autorystė? Kaip ši autorystė pasireiškia?*

Žodynėlis

Drama – žodis kilęs iš graikų kalbos, kur daiktavardis δράμα (el) (drama) reiškia „veiksmas, darbas, kūrinys“ ir yra kilęs nuo veiksmazodžio δράω (el) (drao) - „daryti, veikti, pasiekti“. Šis veiksmazodis yra etimologiškai susijęs su lietuvišku žodžiu „daryti“.

Dramos veiksmas – intensyvus išorinis veiksmas ir vidinis personažų gyvenimas bei kaita. Dramoje suartinami įvykiai, kuriuos paprastai skiria ilgas laiko tarpas. Palyginti trumpame draminiame

¹¹ Galima atsižvelgti į literatūros mokymo programą, o taip pat į tas klasikines pjeses, kurios interpretuojamos lietuvių režisierių, pvz., Shakespeare'o „Hamletas“, „Romeo ir Džuljeta“ ir t.t. (žr. DVD laikmenos sąrašą).

* Žr. Teatro pastatų ir scenų iliustracijas PowerPoint Nr. 1.

kūrinyje kiekvienas personažas atsiduria įvairiausiose padėtyse ir/ar kritinėse, kulminacinėse, didžiausios dvasinės, emocinės žmogaus įtampos ar išgyvenimų situacijose. Dramos veiksmas skaitytojų ir/ar žiūrovų suvokiamas kaip realybė, nes vyksta tiesiogiai ir yra matomas. Dramos veiksmas rutuliojamas kalba (dialogais, monologais, replikomis) bei veikėjų poelgiais. Klasikinė dramos veiksmą apibrėžia kova: bent dviejų asmenų susidūrimas, kuris išreiškiamas dialogu. Veikėjo kalba su savimi, kad atskleistų savo tikslus, norus ar sumanymus, vadinama *monologu*. Klasikinėje dramoje vienas asmuo yra svarbiausias – tai pagrindinis herojus ir jo vardu dažnai yra pavadinamas visas dramos kūrinys. Kiekvienas klasikinis dramos veiksmas skirstomas skyriais, vadinamais *veiksmais*. Kiekvienas veiksmas pristato užbaigtą dramatinės kovos momentą. Veiksmų skaičius turi atitikti momentų, kuriais išsemiama kova, skaičiui. Pagal šią schemą drama dalijama į penkis arba tris veiksmus: užuomazga, vidurys (veiksmo eiga) ir pabaiga (atomazga). Veiksmams skirstomi scenomis, priklausomai nuo naujo veikėjo įėjimo į sceną ar išėjimo iš jos, arba paveikslais, kai reikia parodyti veiksmus vienu metu vykstančius įvairiose vietose.

Fabula – terminas, atitinkantis graikų *mythos* ir reiškiantis faktų, kurie sudaro kūrinio pasakojamąjį elementą, nuoseklų išdėstymą. Fabula – tai medžiaga, nulemianti būsimą pjesės kompoziciją, ir kartu naratyvinė pasakojimo struktūra. Klasikinė fabulos struktūra numato chronologinį ir logišką įvykių dėstymą, tuo tarpu modernioji – nenuoseklų įvykių dėstymą, jų montažą, paralelinių įvykių įterpimą, skirtingų fabulų sluoksniavimą ir pan. (Kaip klasikinės fabulos griovėją galima vertinti Šekspyra.) Fabula – yra dramos įvykiai, *siužetas* – šių įvykių išdėliojimo būdas (kompozicija, architektonika). Dramos fabula bei siužetas ir spektaklio fabula bei siužetas nėra tapatūs.

Amplua – vaidmens (rolės) tipas, atitinkantis aktorius amžių, išvaizdą ir vaidybos stilių. Vaidmenų amplua suformuoja fiziniai, moraliniai, intelektiniai ir socialiniai personažo bruožai; pvz., *socialinis sluoksnis* (karalius, tarnas, juokdarys ir t.t.); *charakteris* (inženiu, meilužis, kilnus tėvas, tarnaitė-auklė ir pan.), *kaukė* (commedia dell'arte: Arlekinas, Pantalonė, Kapitonas ir pan.), *vaidybos stilius* (tragedinis, komiškas, vodevilinis ir pan.). Net jei XX a. amplua sistema atrodo išnykusi, statydami klasikines pjeses (ar, pavyzdžiui, melodramas), režisieriai naudojami aktorių amplua.

Improvizacija – tai spontaniškas, kūrybinis veiksmas iš anksto nepasiruošus, gebėjimų pritaikymas konkrečioje situacijoje ar aplinkybėse. Improvizacija (atsiradusi kartu su itališkąja *commedia dell'arte*) yra vienas aktorius kūrybos elementų ir viena vaidybos technikos priemonių studijų laiku ir/ar repeticijų metu. Spektaklio metu aktorius improvizuoja savo vaidmens kryptyje ir „rėmuose“, nesugriaudamas epizodo ir viso spektaklio struktūros.

Literatūra

Hartnoll, Phyllis. *Teatras. Trumpa istorija*, R. Paknio leidykla, 1998.

Česnulevičiūtė, Petronėlė. *Daugiaveidis dramos gyvenimas*, Vilnius: LRSL, 1998.

Mokytojo užrašai

.....
.....
.....

II tema. XX a. teatro reformatoriai

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Supažindinti su XX a. teatro reformatoriais;
- Supažindinti su šiuolaikinio lietuvių teatro asmenybėmis.

Rezultatai:

- Žinos svarbiausius XX a. teatro kūrėjus ir jų palikimą;
- Žinos svarbiausias šiuolaikinio teatro asmenybes.

Pamokai reikės:

Iš anksto paruoštų skaidrių su pristatomais režisūros menininkais ir jų kūryba¹². Kitos virtualios mokytojo parengtos medžiagos.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

XX amžius – didžiųjų teatro reformų ir teatro asmenybių amžius. Šios reformos vienai palietė dramaturgijos, režisūros, vaidybos, scenografijos, spektaklio muzikos (kompozitorius) sritis. XX a. – tai ir *autorinio meno* amžius, kada buvo ieškoma savo profesijos srities autonomijos ir nepriklausomybės. Galima išskirti 3 svarbiausias XX a. asmenybes, su kuriomis susiję teatro ir vaidybos pokyčiai: 1. rusas Konstantin Stanislavskij (realistinio teatro kūrėjas ir psichologinės vaidybos mokyklos formuotojas); 2. vokiečių Bertolt Brecht (epinio teatro kūrėjas ir ditancijuotos vaidybos technikos formuotojas); 3. lenkas Jerzy Grotowski (fizinio ir ekspresyvos kūno raiškos teatro kūrėjas).

Stanislavskis (1863–1938) sukūrė psichologinio teatro modelį ir aktorius susitapatavimo (išgyvenimo meno) su savo personažu vaidybos sistemą. Ši sistema pakeitė XX a. pradžios teatrą ir turėjo įtakos kino aktorius vaidybos mokyklos formavimuisi. Stanislavskio režisūrai ir spektakliams būdingi nuoseklus sceninio veiksmo, gilus personažo psichologijos išmanymo, aktorius „duotose aplinkybėse“ emocijų ir kūrybiškumo pažadinimo principai. Stanislavskio

---

¹² Žr. PowerPoint skaidrių rinkinį III.

suformuota „teatro etika“, grindžianti scenos meną kaip kolektyvinį, savitarpio pagarbos ir pasitikėjimo meną, iki šiol yra vienas svarbiausių teatro etikos trupių kodeksų. Psichologinis teatras pasakoja apie gyvenimą, stengiasi atkartoti gyvenimo tikrovę, o aktorius, „įlįsdamas“ į personažo kailį, kviečia žiūrovus susitapatinti su personažu ir per jį išgyventi dramatinius savo patyrimus.

Brechtas (1898–1956) suformavo politinio, kritinio teatro teoriją ir „atsiribojimo“ vaidybos metodą. Brechto manymu, teatras privalo rodyti žiūrovui, kad yra teatras; aktorius, kurdamas vaidmenį, turi ne „įsijausti“ į personažą, tačiau parodyti jį „iš šalies“, demonstruodamas savo santykį ir per jį kviesdamas žiūrovus ne susitapatinti su vaidinamais herojais, bet juos kritiškai vertinti ir analizuoti. Brechto teorija grįsta dialektiniu principu – tai socialinės neteisybės, kovojančių pažiūrų ir idėjų situacijos, per kurias teatras turėtų aktyvinti kritinę žiūrovų nuostatą į gyvenimo tikrovę. (žr.: <http://www.youtube.com/watch?v=7LIYv6iytDY>)

Grotowskis (1933–1999) savo spektakliais ir vėliau įkurta aktoriaus rengimo laboratorija tyrinėjo aktoriaus vidinės ir fizinės raiškos galimybes, siekė vaidybos kaip „išpažinties akto“, tačiau akcentavo ne personažo sukūrimo, tačiau jo panaikinimo vardan vidinės aktoriaus tiesos, situaciją. Grotowskio teatras ir idėjos turėjo įtakos XX a. pabaigos avangardinio ir fizinės raiškos teatro formoms, ekstremaliai sceninei aktoriaus būčiai. Kalbėjimas kūnu, išgyvenimas kūnu, kūno plastinė raiška, gebėjimas per kūną išreikšti vidinį pasaulį – taip pat Grotowskio teatro principai, perėję į daugelį XX a. pabaigos dramos ar šokio teatro sričių.

Jei Stanislavskio mokyklos aktorius išnyksta už personažo, Brechto teatro aktorius demonstruoja personažą, tai Grotowskio teatre išnyksta personažo sąvoka – lieka aktorius. Be to, šie trys menininkai atstovauja ir trims svarbiausiems XX a. režisūrinio teatro raidos etapams. (žr.: <http://www.youtube.com/watch?v=dRyLLTvs00c>)

XX a. paskutinių dešimtmečių ir XXI a. teatras naudoja skirtingas vaidybos technikas, derina psichologinio, epinio/atsiribojimo ir fizinio teatro formas.

Išaiškinus šių trijų menininkų kūrybą, mokiniams parodomos lietuviškų spektaklių ištraukos ir siūloma pasvarstyti, kokiam teatru ir kokiai vaidybos manierai jie jas priskirtų (pvz., jau matyti spektakliai „Madagaskaras“, rež. R. Tuminas; „Tolima šalis“, rež. G. Varnas; „Patriotai“, rež. J. Vaitkus).

Pratęsiant teatro asmenybių temą, siūloma padiskutuoti, *kokius režisierius ar aktorius galima būtų vadinti lietuvių teatro reformatoriais ir kodėl?*

Kaip svarbiausius šiuolaikinio lietuvių teatro kūrėjus derėtų išskirti ir pristatyti: *Joną Vaitkų, Eimuntą Nekrošiu, Oskarą Koršunovą*. Aptarti jų skirtumus, jų teatro vaizdingumo principus, jų teatre dominuojančias temas ir problemas. Šiuo tikslu galima pasitelkti jų teatrų internetinėje erdvėje sukaupią medžiagą: spektaklių ištraukas, fotografijas, pasisakymus ir pan.

Kaip vieną ryškiausių asmenybių galima pristatyti aktorių ir režisierių *Valentiną Masalskį* (žr. CD, Nr.8).

Žodynėlis

Psichologinis teatras – psichologinis teatras yra teatrališko teatro antipodas. Siekiama gyvenimo imitacijos, realistinės vaidybos, aktoriaus susitapatinimo su personažu, o žiūrovo susitapatinimo su personažo išgyvenimais. Psichologinis teatras grindžiamas veikėjo psichologija, dominuoja tikroviško žmogaus charakterio kūrimas. Stanislavskio sistema – tai vaidybos psichologijos sistema, kurioje akcentuojamas „duotųjų aplinkybių“ „magiškojo jeigu...“ ir fizinių veiksmų metodas. Psichologinis teatras dažnai vadinamas psichologiniu realistiniu, arba *mimézés* (imitavimo) teatru.

Epinis distancijavimo/atsiribojimo teatras – pabrėžia teatro sukūrimo žiūrovų akivaizdoje elementą ir paties teatro teatriškumą. Vaidindamas savo personažą aktorius tarp savęs ir jo sukuria distanciją, per kurią atveria savo požiūrį į personažą. Svarbus Brechto teatro elementas – muzikiniai intarpai – zongai, kuriuos gali atlikti patys aktoriai („išėję iš personažo“) arba specialus orkestras.

Fizinis teatras – tai aktoriaus kūno raiškos, vidinės aktoriaus energijos plastinės išraiškos teatras.

Literatūra

OKT: būti čia, Vilnius: Vš.Į. „Oskaro Koršunovo teatras“, 2009.

Šabasevičienė, Daiva. *Valentinas Masalskis. Ieškant teatro*, Vilnius: Tyto Alba, 2010.

Šabasevičienė, Daiva. *Teatro piligrimas. Režisieriaus Jono Vaitkaus kūrybos kontūrai*, Vilnius: Krantai, 2007.

Marcinkevičiūtė, Ramunė. *Eimuntas Nekrošius: erdvė už žodžių*, Vilnius: Scena/Kultūros barai, 2002.

Vasinauskaitė, Rasa. *Laikinumo teatras. Lietuvių režisūros pokyčiai 1990 – 2001 metais*, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2010.

www.menofortas.lt

www.okt.lt

Grotowski, Jerzy. *Skurdžiojo teatro link* (Teatro tekstų biblioteka), Vilnius: Apostrofa/TKIEC, 2011.

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

III tema. Šiuolaikinis teatras: kaip jį suprasti?

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, žadinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Supažindinti su postmodernaus/postdraminio teatro samprata.

Rezultatai:

- Žinos postmodernaus/postdraminio teatro apibrėžtį ir ypatumus;
- Gebės skirti klasikinį ir postmodernų teatrą;
- Žinos postdraminio teatro savybes.

Pamokai reikės:

Vaizdinės medžiagos CD Nr.6.1, Nr. 7.1, Nr. 5.1.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

XX a. pabaigoje imtas vartoti postmodernios kultūros terminas. Šiai kultūrai būdinga ankstesnės (klasikinės ir modernios) kultūros suformuotų sistemų revizija, atkreipiant dėmesį į kino, televizijos, masinės informacijos priemonių, naujų technologijų poveikį visuomenės pasaulėvaizdžiui ir žmogaus mąstymo principams. Bet kokių kategorijų nestabilumas, gyvenimo akceleracija, mąstymo fragmentiškumas, laiko ir erdvės nauja samprata paveikė kasdienę ir meninę/kūrybinę žmogaus būtį. Teatras ėmė atspindėti šiuos pokyčius, pateikdamas naują spektaklio formą: neišbaigtą-atvirą, fragmentišką, grįsta vizualumu ir kūniškumu, žanrų niveliacija, aukštosios ir populiariosios/masinės kultūros ribų nutrynimu, estetinės eklektikos akcentavimu. Naujo spektaklio tipo atsiradimą skatino ir globalios visuomenės idėja, tarpkultūrinių mainų, kultūrinės ir festivalinės rinkos sustiprėjimas.

Postmodernaus teatro bruožai: skirtingų epochų bei stilių viename spektaklyje sugyvenimas, ironiška sceninio veiksmo traktuotė, sceninio veiksmo fragmentiškumas, ankstesnių spektaklių ir/ar epochų teatro citatiškumas, daugiasluoksnis sceninis pasakojimas, žiūrovų recepcijos aktyvinimas skirtingomis priemonėmis, spektaklio daugiareikšmiškumas, spektaklio pavertimas menine akcija ar performansu ir pan.

Postdraminio teatro bruožai: vizualumas, fiziškumas, šiuolaikinių technologijų įtraukimas į sceninį pasakojimą, sceninio pasakojimo fragmentiškumas, dramatinio teksto perrašymai, kupiūravimai, atsisakant ištisinės fabulos, intrigos, personažų ir pan., kolektyvinis spektaklio teksto ir atlikimo partitūros kūrimas ir pan.

Pristatant šiuos naujo teatro bruožus, akcentuoti klasikinio, modernaus ir postmodernaus spektaklio skirtumus, atpažįstamus iš neįprasto teatrinių elementų panaudojimo, suaktyvintos žiūrovų

receptijos (juos šokiruojant, įtraukiant į spektaklio veiksmą), spektaklio kaip žaidimo, kaip forumo, kaip asociacijų ir/ar individualių atlikėjo/aktoriaus patirčių demonstravimo. Spektaklis įgyja interaktyvią formą, kur svarbiausiais teatrinės komunikacijos dalyviais tampa žiūrovai.

Padiskutuoti su mokiniais postmodernaus/postdraminio teatro tema, kviečiant juos pateikti panašaus spektaklio pavyzdžių.

Pasižiūrėjus spektaklių „Bembilendas“, „Atviras ratas“, „Kelias“ fragmentus, aptarti svarbiausius jų bruožus.

Ciklo žinioms įtvirtinti galima atlikti testą (**Testas IV**, Žr. Priedą Nr. 5).

Literatūra

Staniškytė, Jurgita. *Kaitos ženklai: šiuolaikinis Lietuvos teatras tarp modernizmo ir postmodernizmo*, Vilnius: Scena, 2008.

Lehmann, Hans-Thies, *Postdraminis teatras*, Vilnius: Menų spaustuvė, 2010.

Vasinauskaitė, Rasa. *Laikinumo teatras. Lietuvių režisūros pokyčiai 1990 – 2001 metais*, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2010.

Mokytojo užrašai ir pastabos

.....
.....
.....

TEATRAS IR ŠIUOLAIKINĖS TECHNOLOGIJOS

I tema. Teatras – fizinis ir/ar virtualus menas?

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Apibūdinti teatro ir kitų meno šakų sąryšingumą bei skirtumus;
- Išanalizuoti šiuolaikinės sceninės dramaturgijos principus.

Rezultatai:

- Gebės atskirti teatrinės ir neteatrinės raiškos priemones;
- Gebės nusakyti neteatrinių raiškos priemonių panaudojimo paskirtį.

Pamokai reikės:

Vaizdinės medžiagos CD Nr.3.2. Kitos mokytojo parengtos vaizdinės medžiagos.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Tikroji, gyvoji teatro „materija“ – aktorius. Jo vaidybos užkrečiamumas, histrioniškumas, kalbinio (balso) ir plastinio (kūno) aparato technika skirtingais istoriniais periodais atsidurdavo spektaklio ar teatrinio renginio centre. Aktorius įgyvendindavo teatro, kaip gyvų žmonių bendrabūvio, idėją. Vis dėlto be tam tikrų priemonių neapsiėjo nei jis, nei skirtingų periodų teatras. Aktorius ir lėlė, aktorius ir dekoracija, aktorius ir rekvizitas ir pan. atskleidavo tiek paties aktoriaus techniškumą, tiek ir spektaklio estetinį pilnavertiškumą. Teatras yra sinkretinis menas – jame susitinka skirtingų meno šakų ir profesijų žmonės: literatūros, dailės, šokio, cirko, muzikos, kino ir pan. XIX a. pabaigoje kaip didžiulė naujovė buvo sutiktas elektrinis apšvietimas, pakeitęs dujinį, o XX a. pirmoje pusėje kaip scenovaizdžio naujovė – kino kadrai ir projekcijos, demonstruojami spektaklio metu – kino epizodai ar fotografijų projekcijos įterpdavo į veiksmą kaip kitos – dokumentinės ir kartu „irealios“ – tikrovės fragmentai ir gerokai praplėsdavo estetinį-emocinį spektaklio poveikį. Teatro raiškos priemonės ir galimybės (pvz., įspūdinga XVI–XVII a. teatro mašinerija), galima sakyti, keitėsi kartu su mokslo ir technikos naujovės, nepaisant to, kad svarbiausiu scenos kūrėju išlikdavo aktorius. Antra vertus, kaip tik šių naujų technikos priemonių atsiradimas scenoje versdavo kitaip vertinti ir patį aktorį.

Skirtingos meno šakos teatro mene iki XX a. pradžios buvo vienijamos dramaturgijos – pjesės idėjos, intrigos, istorijos. XX a. pradžios avangardinis ir modernus menas, sukilęs prieš dramaturgijos dominavimą, atkreipė dėmesį į paties teatro priemones ir jomis įmanomą kurti *sceninę dramaturgiją*. XX a. pabaigos teatre matyti visų scenos elementų lygiavertiškumas, neišskiriant net aktoriaus figūros.

XX a. pabaigos ir XXI a. pradžios teatre nebe istorija ar dramatinė intriga yra svarbi ir fiksuoja žiūrovų dėmesį, o skirtingų raiškos būdų ir priemonių susidūrimas, sukuriantis naują vaizdų ir situacijų dramaturgiją.

XX a. pabaigos ir šiuolaikinis teatras pakeitė savo „draminį“ pobūdį, ieško naujų, aktualių raiškos priemonių, ir spektaklis tampa skirtingų meninių formų, balsų, meno šakų polifonija, kurioje gyvas aktoriaus „balsas“ nebėra svarbiausias. Taip į sceną ar teatrą įžengia naujosios technologijos, kurios išplečia *teatrinio reginio* galimybes ir provokuoja naujas žiūrovų patirtis.

Galima padiskutuoti su mokiniais, *kokias naujas neteatrinės raiškos priemones jie matė ar įsivaizduoja teatre ir kaip jos veikia žiūrovų recepciją.*

Kaip naujosios sceninės dramaturgijos pavyzdžius galima pasitelkti kanadiečių režisierių Robert Lepage (Robertas Lepažas), amerikiečių režisierių Robert Wilson (Robertas Vilsonas¹³), vokiečių menininką Stefan Kaegi ir trupę „Rimini Protokoll“ (spektaklis „mnemopark“. A Mini Train

---

¹³ Žr. Muzikos CD.

World“). Mokytojas galėtų paruošti virtualų šių menininkų pristatymą. Šie menininkai yra ir svarbiausi naujų technologijų teatre naudotojai.

Literatūra

Staniškytė, Jurgita. *Kaitos ženklai: šiuolaikinis Lietuvos teatras tarp modernizmo ir postmodernizmo*, Vilnius: Scena, 2008.

Lehmann, Hans-Thies, *Postdraminis teatras*, Vilnius: Menų spaustuvė, 2010.

Mokytojo užrašai

.....
.....
.....

II tema. Naujos technologijos teatro scenoje

Uždaviniai:

- Sutelkti dėmesį, žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus;
- Apibūdinti naujų technologijų sklaidą šiuolaikiniame teatre;
- Išanalizuoti technologijų įtaką teatro vaizdingumui, informatyvumui, aktualumui.

Rezultatai:

- Gebės įvertinti naujų technologijų poveikį teatro menui;
- Gebės apibūdinti naujas sceninio atvaizdavimo formas.

Pamokai reikės:

Mokytojo parengta vaizdinė ir/ar internetinė medžiaga. Galima pasiūlyti mokiniams kartu pasižiūrėti ir susipažinti su anksčiau minėtų menininkų (Roberto Wilsono, Stefano Kaegi, Roberto Lepage'o) darbais.

Pamokos eiga ir žinių dėstymas

Pratęsdami praėjusias pamokas, mokytojas ir mokiniai toliau analizuoja šiuolaikinių (skaitmeninių, kino ir video) technologijų vietą bei funkcijas teatre. Reikia pabrėžti, kad jų atsiradimas natūralus, žvelgiant iš teatro istorijos perspektyvos: pvz., „deus ex machina“ antikiniame teatre, „pragaro vartai“ viduramžių teatre, iliuzinės tikrovės (perspektyvos atsiradimas) sukūrimas renesanso scenoje, sudėtinga scenos mašinerija baroko teatre, kino ir foto projekcijų atsiradimas XX a. pradžios ir video vaizdų įtraukimas į spektaklį XX a. pabaigos teatre.

Tad kalbama ne apie naują ar teatro meną „deformuojantį“, „neigiantį“ principą, o teatro galimybių išplėtimą, sukuriant naują sceninę tikrovę. Tai yra sukuriant tokią tikrovę, kokia žmogų supa realiame gyvenime. Kita vertus, ši nauja teatro kryptis anaipol nesistengia išstumti senosios, gal net greičiau senajai suteikia „antrą šansą“ – esant virtualiai aplinkai žiūrovai teatre vis dažniau ieško grynosios, fizinės ir kūniškos tikrovės, tiesioginio į juos aktoriaus kreipimosi.

Teoretikams įvardijant šiuolaikinę tikrovę ir kasdienybę „videosfera“, teatras siekia priartėti prie jos šiuolaikinių technologijų pagalba. Antra vertus, būtent scena yra pati dėkingiausia „aikštelė“ naujų vaizdavimo formų demonstravimui. Šios formos gali įgyti teksto, garso, judančio vaizdo pavidalus, kurie sukuria paralelinę tikrovę arba suteikia kitą dimensiją pačiai scenos erdvei ir tai, kas joje rodoma.

Technologijų panaudojimas iš esmės būdingas šiuolaikinės dailės ir performanso sritims. Todėl jų gausu tuose „spektakliuose“, kuriuos kuria iš šių sričių atėję menininkai. Reikia pasakyti, kad šiuolaikinis teatras ištrynė ribą tarp teatro ir neteatro profesijų, ir spektaklių kūrėjais dažnai tampa vaizduojamųjų menų kūrėjai bei atlikėjai. Būtent jie atsisako ankstesniam teatrui būdingų priemonių ir susitelkia ne prie istorijų pasakojimo aktoriaus pagalba, bet prie naujų istorijų sukūrimo ir pavaizdavimo žiūrovų akivaizdoje.

Dramos teatre video vaizdų ir skaitmeninių technologijų panaudojimas leidžia sukurti daugiasluoksnį, įvairiais būdais informaciją siunčiantį ir taip žiūrovo regą, klausą bei potyrius veikiantį sceninį pasaulį, kuriame tikroji ir virtualioji realybės viena kitą papildo. Vaizdo sistema gali varijuoti – video, projekcijos, kinas, hologramos, 3D ir pan., taip pat būti įrašytas, transponuotas, modifikuotas, įerdvintas ir pan. gali būti garsas. Kitą kokybę įgyja ir gyvas aktorius/atlikėjas – jis gali veikti tiesiogiai, o gali būti tik vaizdų ir pasakojimo vaizdais mediumu. Pats aktorius yra perkeliamas į kitą sceninės erdvės matmenį, kur iš jo reikalaujama kitokios vaidybos, kalbėjimo manieros. Nuo spektaklio sumanymo priklauso, ar gyvas žmogus čia yra išskiriamas ar niveliuojamas.

Naujų technologijų panaudojimas – tai ir kitokios spektaklio dramaturgijos, jos struktūros kūrimo principas. Dialogus čia keičia priemonių „dialogas“, gyvos kalbos ir vaizdo montažas, tiesioginio kalbėjimo ir įrašo sluoksniavimas. Tai, kas nematoma, iš tikrųjų tampa matoma – technologijos atlieka minčių, dialogų ar monologų, poelgių ar veiksmų potekstės, net pasąmonės „išviešinimo“ ir įkūnijimo funkciją. Teatras įgyvendina naujos žiūrovų emocinės patirties aktyvinimo uždavinius, sustiprinamas jų persikėlimo į iliuzinės erdvės pojūtį.

Lietuvių teatre naujosios technologijos kol kas yra retos. Dažniausiai režisieriai naudoja kino ar video vaizdus. Jie atlieka tarpininko tarp tiesioginio ir netiesioginio personažų bendravimo funkciją, gali vizualizuoti ankstesnius „a parte“, sukurti veiksmo aplinką, atmosferą ar ją komentuoti, pratęsti veiksmą už scenos ar vaidybos aikštelės ribų. Kitaip tariant, praplėsti žiūrovų matymo lauką,

papildyti jų gaunamą informaciją. Tačiau net ir tokiu atveju išlieka svarbus teatrinių ir neteatrinių priemonių gretinimas, per kurį sukuriama papildoma spektaklio, epizodo reikšmė ar atveriamos kitos personažo savybės. Kita vertus, neteatrinių priemonių panaudojimas priklauso nuo kiekvieno konkretaus sumanymo ir tik iš spektaklio visumos galima suprasti šių priemonių funkciją. Video ir/ar kino vaizdus, projekcijas savo spektakliuose naudoja režisieriai Jonas Vaitkus, Oskaras Koršunovas, scenografai Gintaras Makarevičius ir Jūratė Paulėkaitė.

Padiskutuoti su mokiniais naujų technologijų teatre temomis, pasiūlyti „sukurti“ įsivaizduojamus virtualius spektaklius pagal pasirinktą dramą ar literatūros kūrinį.

Žodynėlis

Postdraminis teatras – tai teatras, kuriantis *sceninę dramaturgiją*, atsisakantis nuoseklios fabulos ir intrigos.

Postmodernus teatras – tai teatras, kuriame naudojamos įvairios šiuolaikinės ir klasikinės teatro priemonės, iš jų konfigūracijų sukuriant naują spektaklio formą, kalbą bei stilių. Svarbiausi tokio teatro bruožai – vaidybos fiziškumas, kūno eksponavimas, pasakojimo fragmentiškumas, skirtingų kūrinių citatiškumas, atvira spektaklio forma.

Literatūra

Staniškytė, Jurgita. *Kaitos ženklai: šiuolaikinis Lietuvos teatras tarp modernizmo ir postmodernizmo*, Vilnius: Scena, 2008.

Lehmann, Hans-Thies, *Postdraminis teatras*, Vilnius: Menų spaustuvė, 2010.

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

Priedas Nr. 1.

Mokomosios DVD laikmenos turinys

1. *Rimas Tuminas:*

1. 1. „Maskaradas“;
1. 2. „Revizorius“;
1. 3. „Madagaskaras“.

2. *Jonas Vaitkus:*

2. 1. „Lėlių namai“;
2. 2. „Ivona, Burgundo kunigaikštytė“;
2. 3. „Patriotai“.

3. *Gintaras Varnas:*

3. 1. „Tolima šalis“;
3. 2. „Nusikaltimas ir bausmė“.

4. *Oskaras Koršunovas:*

4. 1. „Ugnies veidas“;
4. 2. „Romeo ir Džuljeta“;
4. 3. „Hamletas“.

5. *Yanna Ross:*

- 5.1. „Bembilendas“

6. *Aidas Giniotis:*

- 6.1. „Atviras ratas“.

7. *Artūras Areima:*

- 7.1. „Kelias“

8. *Valentinas Masalskis.*

9. *Darius Meškauskas.*

Priedas Nr. 2.

Klausimai spektaklio analizei:

- Spektaklio autorius, režisierius, atlikėjai.
- Stipriausi ir labiausiai įsiminę spektaklio momentai, epizodai. Kodėl juos išskiriate?
- Kaip apibūdintumėte aktorių vaidybą, dekoracijas/scenografiją, muziką?
- Koks sceninis siužetas pasakojamas?
- Kokios raiškos priemonės pasirinktos ir kodėl?

- Apibūdinkite spektaklio žanrą ir stilių.
  - Apibūdinkite spektaklio kalbą.
  - Kaip supratote naudojamas raiškos priemonės – ką jos galėtų reikšti ir ką jos suteikia spektakliui?
  - Kaip ir ar įsivaizduojate spektaklį kitoje erdvėje?
  - Kaip ir ar įsivaizduojate spektaklį kino ekrane?
  - Kokias naujas technologijas (jei jų nėra) įsivaizduotumėte spektaklyje ir kodėl?
  - Kaip spektaklį veikia naujos technologijos?
  - Kaip nusakytumėte spektaklio ir jo visuomeninės aplinkos ryšį?
  - Kaip nusakytumėte spektaklio santykį su gyvenimo tikrove?
  - Kokiai žiūrovų grupei spektaklis skirtas?
  - Kaip apibūdintumėte savo reakcijas ir kodėl?
  - Kokias asociacijas, įspūdį kelia spektaklis ir kodėl?
  - Ar spektaklis atitiko (ar neatitiko) jūsų lūkesčius ir kodėl?
-
- Kaip apibūdintumėte aktorių vaidybą?
  - Kokius aktorius/atlikėjus išskirtumėte ir kodėl?
  - Kokius personažus kuria aktoriai?
  - Kokas, jūsų manymu, vaidybos žanras?
  - Kaip aktorių vaidyba siejasi su spektaklio estetinė, stilistinė ir žanrine vienove?
  - Ar matėte daugiau šio aktoriaus vaidmenų, kuo jie skiriasi?
-
- Koks režisieriaus požiūris į pasirinktą dramaturgiją, pjesę?
  - Ar pjesės ir spektaklio žanrai, stilius sutampa?
  - Kokią spektaklio, sceninio pasakojimo formą pasirenka režisierius. Kaip manote, kodėl?
  - Ar matėte daugiau šio režisieriaus spektaklių, kuo ir ar jie skiriasi?
-
- Kokiam sceninės erdvės tipui priskirtumėte spektaklio scenografiją?
  - Kokias priemones naudoja spektaklio scenografas?
  - Kaip scenografija išpildo aktorių/personažų ir sceninio veiksmo poreikius?
  - Kaip ir ar scenografija atliepia spektaklio žanrą?
  - Kaip scenografija siejasi su šiuolaikinio gyvenimo tikrove?
  - Kaip apibūdintumėte spektaklio muziką?
  - Kokią funkciją atlieka spektaklio muzika?

- Ar atpažįstate naudojamus muzikinius kūrinčius; kokias asociacijas sukelia spektaklio muzika ir garsai?
- Kaip ir ar muzika veikia sceninį veiksma?
- Kaip ir ar muzika veikia jūsų emocijas?
Jūsų asmeniniai komentarai apie spektaklį.
Jūsų asmeniniai įspūdžiai apie spektaklį.
Jūsų įgyta nauja (arba ne) patirtis žiūrint spektaklį ir jį individualiai interpretuojant.

Priedas Nr. 3

Spektaklio recenzijos klausimynas

1. Spektaklio visuma:

forma, turinys, jų sąryšingumas (įspūdžių sintezė);

sceninių elementų ryšiai;

sceninių elementų darna, harmoningumas ar nedarna, padrikumas;

estetiniai spektaklio principai;

kas spektaklyje „erzina“, nepatinka, kokie nuobodūs, nereikšmingi momentai – kokią vietą jie užima.

2. Scenografija:

sceninės erdvės forma, stilius;

sceninės erdvės ir sceninio veiksmo sąryšingumas;

sceninės ir žiūrovų salės ryšys;

scenovaizdžio (scenos, dekoracijos) specifika;

dramaturgo aprašytos ir spektaklio erdvės tapatumas/skirtumai;

scenografijos kaita spektaklio metu;

apšvietimas – kokią vietą ir reikšmę užima spektaklyje;

objektai, rekvizitas – jų prigimtis, forma, faktūra, funkcija, ryšys su erdve ir veikėjais;

kostiumai, grimas, kaukės – jų sistema, santykis su erdve ir veikėjais.

3. Aktorių vaidyba/atlikimas:

vaidybos maniera, technika (pvz., individualizuota, tipinė, charakterinė, žanrinė);

aktoriaus ir ansamblio ryšys;

teksto ir plastikos, žodžio ir judesio ryšys;

gestai, mimika – kokią vietą užima spektaklyje;

dialogų pobūdis.

4. Muzikos, garsų, triukšmų funkcija.

5. Režisūros modeliuojama fabula:

pasakojama istorija – ar ji atitinka dramaturgo (pjesės) siužetą;

dramaturginis pasirinkimas – autorius, epocha, pjesės pobūdis;

pjesės teksto ir spektaklio potekstės – ką atveria, apnuogina režisūra;

spektaklio žanras – kokį žanrą pjesei suteikia režisūra.

6. Tekstas:

teksto (dialogų, monologų) reikšmė spektaklio veiksmė;

teksto ir vaizdo ryšys (matomo ir girdimo santykis).

7. Žiūrovas:

kokiame teatre pastatytas spektaklis;

ko iš spektaklio tikimasi – potyriai, pažinimas, lūkesčiai, žiūrovų siejami su spektakliu;

kaip reaguoja žiūrovai spektaklio metu;

žiūrovų vaidmuo kuriant spektaklio prasmę(-es).

9. Spektaklio vieta kultūrinėje erdvėje:

teksto recepcijos kaita – dramaturginio teksto statusas teatro, dramaturgijos raidoje;

spektaklio santykis su kultūrine realybe – spektaklio tikroviškumo, atpažinumo laipsnis.

spektaklio santykis su audiovizualine ir medijų kultūra;

spektaklio santykis su ankstesniais tos pačios pjesės pastatymais.

10. Kūrėjų statusas visuomenėje ir teatro pasaulyje:

teatro, trupės ir jos narių svarba kultūrinėje erdvėje;

spektaklio kūrėjų meninė biografija ar poveikis teatro menui.

Individuali recepcija: Kokie vaizdai, epizodai, spektaklio elementai labiausiai įstrigo? Kas neturėjo reikšmės? Ką sunkiausia apibūdinti, įvardyti ir suteikti prasmę? Kitos pastabos.

Recenzijos struktūrą sudaro:

Pristatymas

Spektaklio (jei reikia, ir pjesės) pristatymas ir bendrų įspūdžių pateikimas

Analizė/Interpretacija

Režisūros, aktorių darbų, visų spektaklio elementų aptarimas

Spektaklio žanro ir stiliaus nustatymas ir aptarimas

Spektaklio elementų sąryšingumo nustatymas ir aptarimas

Įvertinimas

Spektaklio temos ir problemos įvertinimas

Pasirinktų meninės raiškos priemonių šiai temai atskleisti įvertinimas

Spektaklio funkcionavimo kultūrinėje erdvėje įvertinimas

Menininko kūrybinės biografijos refleksija

Asmeninė meninės spektaklio visumos ir problematikos refleksija

Kitos pastabos.

Praktinio-tiriamąjo darbo struktūrą sudaro:

Teatro ar teatrinės grupės pristatymas,

Informacijos apie teatrą ar grupę šaltinių aptarimas,

Teatro ar grupės veiklos vieta,

Teatro ar grupės repertuaras,

Teatro ar grupės kūrėjai ir atlikėjai,

Teatro ar grupės žiūrovai (jų amžius, socialinė padėtis, išsilavinimas, poreikiai ir pan.),

Teatro ar grupės populiarumas mieste, gyvenamoje aplinkoje,

Kokias menines, kultūrines, visuomenines funkcijas teatras ar grupė atlieka,

Kitos pastabos.

Priedas Nr. 4

Teatro istorija. Epochos, žanrai, kryptys

Priešistorės teatras – Ritualai, apeigos, žaidimai

Antikinis teatras

Senovės Graikijos teatras – VI – IV a. pr. Kristų

Tragedija, komedija, satyrų drama

Senovės Romos teatras – III a. pr. Kr. – I a.

Tragedija, komedija: komedija „atelana“, komedija „paliata“

Viduramžių teatras XI – XVIII a.

Religinis teatras:

liturginė ir pusialiturginė drama – XI – XIII a.

miraklis – XIII a. pab. – XIV a.

misterija – XV – XVI a. pirma pusė

Pasaulietinis teatras (liaudiškieji žanrai):

moralitė ir didaktinės dramos – XV – XVI a. pr.

soti – XV – XVI a. pr.

mokyklinė (jezuitų) drama ir teatras – XVI – XVIII a.

Klasikinis (renesanso) teatras XVI – XVII a.

Italų renesanso teatras – XVI – XVII a.

Tragedija, komedija, farsas, baletas, pastoralė, commedia dell'arte, commedia erudita

Renesanso ir baroko teatras XVI a. pab. – XVII a.

Elžbietos laikų teatras – Anglija XVI – XVII a.

Tragikomedija, kronika, tragedija, farsas, fejerija

Ispanijos „aukso amžiaus“ teatras – Ispanija XVI – XVII a.

Tragikomedija, komedija, intermedija, „autosakramentalis“, intrigų komedija, špagos ir apsiausto komedija

Baroko ir klasicizmo teatras – Prancūzija XVII – XVIII a.

Aukštoji tragedija, aukštoji komedija, charakterių komedija, papročių komedija, intrigų komedija, komedija-baletas, pastoralė

Apšvietos epochos (klasicizmo) teatras – Prancūzija XVIII a. antra pusė; Italija XVIII a.; Vokietija XVIII a. antra pusė

Tragedija, komedija, buržuazinė drama

Ikirežisūrinis teatras XIX a. – XIX a. 9 dešimt.

Tragedija, komedija, melodrama, „gerai padaryta pjesė“, vodevilis, lyrinė komedija, sentimentalioji komedija, romantinė komedija, romantinė tragedija, drama

XIX a. teatras

Romantizmas – Vokietija XVIII a. pab. – XIX a. 2 dešimt.; Anglija – XIX a. 2 dešimt.; Prancūzija – XIX a. 4 – 5 dešimt.; Rusija – XIX a. pirma pusė

Neoromantizmas – Vokietija XIX a. pab.; Prancūzija – XIX a. pab.

Realizmas – Rusija XIX a. 8 – 10 dešimt. – XX a. 4 dešimt.

Naujoji drama – XIX a. 9 – 10 dešimt. – XX a. 1 dešimt.

Režisūrinis teatras XIX a. 9 dešimt. – XX – XXI a.

Modernus teatras

Grynieji ir sudėtiniai žanrai: tragedija, komedija, tragikomedija, farsas, absurdo drama, idėjų drama.

Natūralizmas – Prancūzija XIX a. 9 – 10 dešimt.; Rusija – XIX a. 9 – 10 dešimt.; Švedija – XIX a. 9 – 10 dešimt.

Simbolizmas – Prancūzija XIX a. 10 dešimt. – XX a. 2 dešimt.; Anglija – XIX a. 10 dešimt. – XX a. 2 dešimt.

Ekspresionizmas – Švedija XIX a. 9 – 10 dešimt., Vokietija XX a. 1 – 2 dešimt.

Istorinio avangardo teatras XX a. pr. – XX a. 7 dešimt.

Futurizmas – Italija XX a. 2 dešimt., Rusija XX a. 2 dešimt.
Konstruktivizmas – Rusija XX a. 2 – 3 dešimt.
Siurrealizmas – Prancūzija XX a. 2 – 4 dešimt., Ispanija – XX a. 2 – 4 dešimt.
Politinis teatras – Vokietija XX a. 2 – 3 dešimt.
Epinis teatras – Vokietija XX a. 2 – 5 dešimt.
Žiaurumo teatras – Prancūzija XX a. 3 – 4 dešimt.
Egzistencializmas. Idėjų drama – Prancūzija XX a. 5 – 6 dešimt.
Absurdo teatras (drama) – Prancūzija XX a. 5 – 7 dešimt.
Avangardo teatras XX a. 7 – 8 dešimt.
Fizinis teatras – Lenkija 7 – 8 dešimt.
Postmodernus teatras XX a. 7 dešimt. – XXI a. pr.
Postdraminis teatras XX a. 7 dešimt. – XXI a. pr.

Priedas Nr. 5

Testas I

Teatras tai –	Teatro menas skiriasi nuo kitų meno šakų...	Žiūrėti teatre reiškia...	Žiūrovų emocijas teatre sukelia:
Svarbiausi teatro elementai tai –	Laikas teatre – tai... O erdvė – tai...	Veiksmas teatre – tai...	Interpretuoti teatre reiškia...

Testas II

Antikiniame teatre aktoriai dėvėjo:	Svarbiausi antikinio teatro žanrai yra	Antikinis teatras – tai
Viduramžiais buvo vaidinama (kur?)	Pirmieji teatro pastatai atsirado	Renesanso teatrui būdinga:
Renesanso scenai būdinga scenografija:	Williamo Shakespeare'o teatras vadinosi..... ir buvo.....formos	<i>Commedia dell'arte</i> aktoriai dėvėjo:

Testas III

Apibūdinkite teatro paskirtį	Apibūdinkite masinio teatro (spektaklio) bruožus:
Apibūdinkite elitinio teatro (spektaklio) bruožus:	Liaudies teatras – tai
Ką vadiname profesionaliu teatru?	Ką vadiname nacionaliniu teatru?
Išvardykite šiuolaikinius lietuvių teatro režisierius:	Kaip apibūdintumėte šiuolaikinį lietuvių teatrą?

Testas IV

Išvardykite svarbiausius XX a. režisierius reformatorius:	Nusakykite dramaturgo funkcijas klasikiniame (ikirežisūriniame) ir šiuolaikiniame (režisūriniame) teatre:	Ką vadiname režisūriniu teatru?
Nusakykite šiuolaikinio spektaklio bruožus:	Pateikite šiuolaikinio spektaklio pavyzdžių:	Ką vadiname scenine dramaturgija (spektaklio tekstu)?

Priedas Nr. 6

PowerPoint skaidrių rinkinys I (1. Klasikinio teatro architektūra ir scenografija; 2. Modernaus teatro architektūra ir scenografija)

PowerPoint skaidrių rinkinys II (Dramaturgijos raida)

PowerPoint skaidrių rinkinys III (Režisieriai-reformatoriai)

Priedas Nr. 7

Orientaciniai spektaklio (teatro kūrinio) analizės raštu ir/ar žodžiu vertinimo kriterijai¹⁴

10 BALŲ
<i>Mokinio veiklos pobūdis</i> Kelia problemą(-as) ar hipotezes, lygina su panašaus pobūdžio darbais, pagrindžia savo teiginius empiriniais stebėjimais ir žiniomis, reflektuoja, polemizuoja, diskutuoja, apibendrina.
<i>Teksto/pasisakymo struktūra</i> Rašinys/pasisakymas yra tinkamos struktūros ir trukmės, dėstymas aiškus ir logiškas. Įžanga tikslinga ir kryptinga, dėstymas grindžiamas problemos kėlimu, kūrinio analize ir analizės apibendrinimu, išvados grindžiamos tinkamai parinktais pavyzdžiais bei šaltiniais.
<i>Vertinimo kriterijai</i> Sukuriamas sklandus, argumentuotas, individualiai spektaklį interpretuojantis tekstas/pasisakymas. Atskleista (-os) pagrindinė mintis(-ys) ar idėja(-os). Taisyklingai ir tikslingai vartojami teatriniai terminai. Taisyklinga teksto/pasisakymo gramatika ir stilius. Tinkama apimtis/trukmė.
9 BALAI
<i>Mokinio veiklos pobūdis</i> Pristato kitas nuomones, žvelgia į temą iš skirtingų požiūrio taškų, juos analizuoja, lygina, pritaiko.
<i>Teksto/pasisakymo struktūra</i> Rašinys/pasisakymas kryptingas, tinkamos struktūros, įžanga kryptinga, pabaiga apibendrinanti. Turinys logiškai nuoseklus, dėstymas grindžiamas argumentais, svarstomi skirtingi požiūriai, daromos išvados.
<i>Vertinimo kriterijai</i> Sukuriamas aiškus, rišlus, struktūruotas tekstas/pasisakymas. Atskleista pagrindinė mintis(-ys) ar idėja(-os). Netiksliai ir netaisyklingai pavartotas vienas kitas teatrinis terminas. Viena kita gramatinė/stiliaus klaida. Tinkama apimtis/trukmė.

¹⁴ Parengta pagal: Targamadžė V., Nauckūnaitė Z. *SOLO taksonomija kaip mokinių rašinių vertinimo priemonė*, Acta Paedagogica Vilnensia, 2009, Nr.22, p. 65–75, prieiga per internetą: http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/22/65-75.pdf

Teresevičienė M., Bulajeva T., Čepienė A., Lepaitė D., Zuzevičiūtė V. *Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodika*, Vilnius: VU, 2011, prieiga per internetą: http://www4066.vu.lt/Files/File/Studiju%20programu%20atnaujinimas_kompetenciju%20pletotes%20ir%20studiju%20siekinu%20vertinimo%20metodika.pdf

8 BALAI
<p><i>Mokinio veiklos pobūdis</i> Pristato kitas nuomones, žvelgia į temą iš skirtingų požiūrio taškų, pateikia savo požiūrį; apibūdina, išsiaiškina, analizuoja.</p>
<p><i>Teksto/pasisakymo struktūra</i> Rašinys/pasisakymas pakankamai gerai struktūruotas. Iškeliama kai kurios svarstybinės problemos. Mėginama analizuoti ir argumentuoti, tačiau pasigendama naujų minčių, individualaus vertinamojo požiūrio.</p>
<p><i>Vertinimo kriterijai</i> Sukuriamas sistemiskai plėtojantis idėjų tekstas/pasisakymas, tačiau matyti nukopijuoti/perpasakoti originalaus teksto ar šaltinio sakiniai, sakinių dalys. Tekstas/pasisakymas nėra rišlus. Vartojami nesudėtingi bendriniai teatro terminai. Pasitaiko gramatinių/stiliaus klaidų. Tinkama apimtis/trukmė.</p>
7 BALAI
<p><i>Mokinio veikla</i> Pateikia daugiau nei vienos rūšies įrodymų savo pozicijai pagrįsti. Išvardija, apibūdina, apibrėžia, išsiaiškina, derina, interpretuoja.</p>
<p><i>Teksto/pasisakymo struktūra</i> Susitelkta į didelį faktų kiekį, mažai konceptualaus aiškinimo.</p>
<p><i>Vertinimo kriterijai</i> Tekstas/pasisakymas grindžiamas argumentais, pateikiant tam tikro požiūrio ar idėjos privalumus ir trūkumus. Atskleistos ne visos pagrindinės idėjos ar mintys; vyrauja mechaninis teksto/pasisakymo organizavimas, kai naudojamosi svetimomis mintimis ar idėjomis. Tekstui/pasisakymui trūksta rišlumo, neryškiniami esminiai akcentai. Ribotai naudojami teatriniai terminai. Yra gramatinių/stiliaus klaidų. Netinkama teksto apimtis/pasisakymo trukmė.</p>
5 – 6 BALAI
<p><i>Mokinio veiklos pobūdis</i> Pasako savo požiūrį arba pateikia vienos rūšies pavyzdžių. Įvardija, konstatuoja, atpažįsta, atgamina, cituoja, pamini, nurodo.</p>
<p><i>Teksto/pasisakymo struktūra</i> Iškeliama viena problema, vengiama svarstymo ir problemos plėtojimo</p>
<p><i>Vertinimo kriterijai</i> Tekstas/pasisakymas nesudėtingas, paviršutiniškas. Pagrindinės idėjos ar mintys atskleistos iš dalies, pateiktos neišsamiai arba yra nesuprastos. Tekstas/pasisakymas nepakankamai rišlus, trūksta loginio organizavimo, mintys padrikos, neplėtojamoms; skaitytojui/klausytojui sunku suprasti esminius akcentus. Netaisyklingai arba nepakankamai vartojami teatriniai terminai. Netinkama apimtis/trukmė.</p>
4 BALAI
<p><i>Mokinio veiklos pobūdis</i> Nesupranta užduoties, neturi ką pasakyti ta tema.</p>
<p><i>Teksto/pasisakymo struktūra</i> Netinkamai nustatyta problema, parinkta neaktuali medžiaga. Aptariamoms nereikšmingoms detalėms, klaidingai suprastas klausimas, netinkamai naudojami pavyzdžiai.</p>
<p><i>Vertinimo kriterijai</i> Sukuriamas nesudėtingas tekstas/pasisakymas, kuriame pagrindinė idėja ar mintis nesuprasta ar neteisingai atskleista.</p>

Tekstas/pasisakymas nerišlus, pateiktas padrika forma, argumentavimas nepagrįstas.
Nenaudojami teatriniai terminai.
Daug gramatinių/stiliaus klaidų.
Netinkama teksto/pasisakymo apimtis.

Papildomos literatūros sąrašas

- Adomaitis, Regimantas. *Mintys scenos paraštėse*, Vilnius: Scena, 2002.
- Aleknonis, Gintaras. *Pakeliui. Režisierius Andrius Oleka-Žilinskas*, Vilnius: Scena, 2001.
- Aleksaitė, Irena. *Be grimo. Šelmiški prisiminimai*, Vilnius: Tyto Alba, 2005.
- Artaud, Antoninas. *Teatras ir jo antrininkas*, Vilnius: Scena, 1999.
- Benjamin, Walter. Meno kūrinys techninio jo reprodukuojamumo epochoje, *Nušvitimai*, Vilnius: Vaga, 2005
- Brook, Peter. *Tuščia erdvė*, Vilnius: Scena, 1992.
- Eco, Umberto. *Atviras kūrinys. Forma ir neapibrėžtumas šiuolaikinėje poetikoje*, Vilnius: Tyto Alba, 2004.
- Jameson, Fredric. *Kultūros posūkis. Rinktiniai darbai apie postmodernizmą /1983 – 1998/*, Vilnius: LRSL, 2002.
- Marcinkevičiūtė, Ramunė. *Patirčių realizmas. Dalios Tamulevičiūtės kūrybinės biografijos studija*, Vilnius: Kultūros barai, 2011.
- Mareckaitė, Gražina. *Romantizmo idėjos lietuvių teatre: nuo XIX iki XX amžiaus*, Vilnius: KFMI, 2004.
- Mejerhold, Vsevolod. *Apie teatrą*, Vilnius: Apostrofa, 2008.
- Oginskaitė, Rūta. *Jausmų repeticijos. Metai su aktoriumi Vladu Bagdonu*, Vilnius: Tyto alba, 2011.
- Pagrindinės moderniosios literatūros sąvokos* [sud. D. Borchmeyer, V. Žmegač], Vilnius: Tyto Alba, 2000.
- Zelčiūtė, Dovilė. *Po repeticijos. Pokalbiai apie teatrą*, Vilnius: Alma litera, 2011.
- Zola, Émile. *Natūralizmas teatre*, Vilnius: Apostrofa, 2008.

Papildomos vaizdinės medžiagos sąrašas

- W. Shakespeare *Hamletas*, rež. Eimuntas Nekrošius, 1997, teatras „Meno fortas“, DVD.
- W. Shakespeare *Makbetas*, rež. Eimuntas Nekrošius, 1999, teatras „Meno fortas“, DVD.
- W. Shakespeare *Otelas*, rež. Eimuntas Nekrošius, 2000, teatras „Meno fortas“, DVD.
- J. W. Goethe *Faustas*, rež. Eimuntas Nekrošius, 2006, teatras „Meno fortas“, DVD.
- Lietuvos teatras*, metraštis, 2006 – 2007, Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras, 2008, DVD.
- Lietuvos teatras*, metraštis, 2007 – 2008, Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras, 2009, DVD.

Lietuvos teatras, metraštis, 2008 – 2009, Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras, DVD.

Lithuanian Theatre Today, Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras, 2006, DVD.

Lietuvos teatras, metraštis, 2009 – 2010, Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras, DVD.

Internetinės prieigos

Teatrai

www.teatras.lt (Lietuvos nacionalinis dramos teatras)

www.dramosteatras.lt (Kauno valstybinis dramos teatras)

www.okt.lt („Oskaro Koršunovo teatras“)

www.menofortas.lt (teatras „Meno fortas“)

www.vmt.lt (Valstybinis Vilniaus mažasis teatras)

www.teatrasutopia.lt (teatras „Utopia“)

www.kldteatras.lt (Klaipėdos valstybinis dramos teatras)

www.sdt.lt (Šiaulių valstybinis dramos teatras)

www.miltinio-teatras.lt (Panevėžio J. Miltinio dramos teatras)

Kultūrinė spauda

www.menufaktura.lt

www.7md.lt (kultūros savaitraštis „7 meno dienos“)

www.kamane.lt

www.culture.lt (kultūros savaitraštis „Literatūra ir menas“)

www.satenai.lt (kultūros savaitraštis „Šiaurės Atėnai“)

PRAKTINIAI PAVYZDŽIAI

Recenzija

Oskaro Koršunovo „Hamletas“

Žygimantas M., 17 metų, 12c klasė

Oskaro Koršunovo „Hamletą“ matė Norvegijos, Graikijos ir galiausiai Lietuvos žiūrovai. Šį jau ne kartą aprašytą, reklamuotą ir įvairiai interpretuotą spektaklį žiūrėjau visai neseniai. Mokykloje nagrinėjome Viljamo Šekspyro „Hamletą“. Kartais po eilutę ar net po žodį knaisiojomės ieškodami paslėptų esamų ir nesamų prasmų. Po tokio kūrinio nagrinėjimo, visų parašytų teksto suvokimų, interpretacijų ir rašinių, nori ar nenori, galų gale net didžiausia klasika priverčia nemaloniai nusipurtyti. Bet po viso to teatre pamatyti šiuolaikišką „Hamletą“ interpretaciją yra tiesiog nuostabu, nes mažų mažiausiai gerai žinai turinį ir gali pasinerti į spektaklį, savo noru ieškodamas jame paslėptų poteksčių. Šį spektaklį žiūrėjau labai atidžiai.

Devyni žiūrovams nugaras atsukę aktoriai, sėdintys prieš devynis veidrodžius, kuriuose atsispindi jų sustingę veidai. Tokį į atmintį įstringantį vaizdą scenoje žiūrovai išvysta spektakliui dar neprasidėjus. Neišvengiamas Koršunovo „Hamletą“ atributas yra spektaklio laukiančių žmonių grūstis prie įėjimų, nes į salę jie neįleidžiami iki pat paskutinės akimirkos, o vos į ją patekę, išvysta jau minėtą sustingusį vaizdą. Šurmuliuodami žiūrovai pamažu suranda savo vietas ir į jas susėda. Užtemsta šviesos. Šurmulytės nutyla ir spektaklis prasideda.

„Kas tu esi?“ – iš pradžių tyliai ir ramiai savęs paties veidrodyje paklausia vienas iš devynių aktorių. Po to tai pakartoja antras... trečias... septintas... devintas aktorius. Tą pačią frazę jie keliskart kartoja vis garsiau ir garsiau, kol galiausiai skirtingų tonų, aukščių ir intonacijų balsai susilieja į bendrą rėkiančią nedarną. Intonacijos vis aštrėja, įtampa auga ir rėkimas virsta nebepakeliamu. Aktoriai staiga pakyla iš savo vietų ir sviedžia kėdes, ant kurių ką tik sėdėjo, į bendrą krūvą, kuri, kiek pastumta į šoną, taip ir lieka ten gulėti kone viso spektaklio metu. Šios kelios pirmosios spektaklio minutės – bene įspūdingiausios visame spektaklyje. Klausimas „kas tu esi?“, neduodamas ramybės, dar ilgai skamba kažkur giliai pašamonėje.

Būtent „Hamlete“ garsusis anglų rašytojas Viljamas Šekspyras XVI-XVII amžiaus sandūroje bene pirmasis teatro istorijoje perteikė „teatro teatre“ idėją. Kūrinio įkarštyje Hamletas, norėdamas įsitikinti, kad Klaudijus tikrai nužudė jo tėvą, paprašo atvykusių aktorių trupės suvaidinti karaliaus žūtis sceną ir vaidinimo metu seka savo dėdės reakciją. Režisierius spektaklyje šią idėją gerokai išplečia ir paverčia įtemptu trijų valandų reginiu. Visas jo spektaklis – tai daugiaprasmiškas „teatro teatre“ idėjos įprasminimas, aktoriai uždaroji į simbolinį kalėjimą grimo kambaryje ir žvelgdami į

save veidrodžiuose išgyvena vidines tragedijas. Įtemptas simbolikos kupinas spektaklis absoliučiai kitoks nei klasikinis „Hamletas“. Šekspyro parašyti tekstai deklamuojami beveik nesutrumpintai. Vaidinti šiame spektaklyje Koršunovas sukvieta solidžią kelių teatrų ir kartų aktorių komandą. Sudėtingą princo Hamleto vaidmenį atlieka klaipėdietis Darius Meškauskas. Aktoriui tenka daug judėti scenoje ir už jos ribų, stumdyti veidrodžius, daug garsiai rėkti, transformuotis į skirtingas būsenas ir kartu išgyventi didžiulę vidinę tragediją. Tai nėra lengva. Iš „Nuodėmės užkalbėjimo“ žinomos Rasos Samuolytės suvaidinta Ofelija – dar vienas ne mažiau ryškus ir itin dramatiškas šio spektaklio personažas. Šekspyras savo tragedijoje Ofelijai neskiria pernelyg daug dėmesio, ji yra labai silpna, naivi herojė, kuri lyg drebantis šešėlis atsiranda ir išnyksta sudėtingame Hamleto kelyje, o štai Koršunovo spektaklyje Ofelijai skiriamas ganėtinai didelis dėmesys, ji įvairiapusiškai suspindi savo teatrališku naivumu ir vaikišku žavumu. Itin įdomu tai, kad tiek Tėvo šmėklos, tiek Klaudijaus vaidmenis spektaklyje atlieka tas pats aktorius – Dainius Gavenonis. Jam tenka įsijausti į absoliučiai priešingus nužudytojo ir jį nužudžiusio žudiko vaidmenis. Aktorius su šia užduotimi puikiai susitvarko. Hamleto motiną Gertrūdą vaidinanti Nelė Savičenko atrodo net per stipri savo nuodėmingam vaidmeniui. Gerokai nustebina ir šyptelėti priverčia iš rimto spektaklio konteksto visiškai „iššokantys“ Tomo Žaibus ir Jono Versecko sukurti Hamleto draugų Rozenkranco ir Gildensterno vaidmenys, bet mane bene labiausiai sužavėjo ir įtikino Vaidoto Martinaičio įkūnytas Polonijus.

Spektaklyje aiškiai dominuoja trys spalvos: juoda (viskas paskendę tamsoje), balta (kontrastingas ir koncentruotas apšvietimas) ir raudona (kraujo spalva, kurios kupina antroji dalis). Išskyrus grimo staliukus su veidrodžiais, šiame spektaklyje nėra beveik jokių dekoracijų, tačiau šis subtilumas kuriamas itin tiksliai, nes tam prireikia daugybės lipdukų ant scenos grindų, kad aktoriai nepamirštų, kur reikia sustumdyti veidrodžius, kad būtų sukurta reikiama kompozicija. Už (o tiksliau tariant, prieš) sceną dirbantys „techniniai vyrukai“ šio spektaklio metu veikiausiai pluša ne mažiau ei aktoriai, nes garsai turi skambėti itin tiksliose vietose, o sudėtingas apšvietimas nuolat kinta.

Karalius Klaudijus ar karalienė Gertrūda čia neturi jokios karūnos, o Hamletas ir kiti herojai apsirengę toli gražu ne XVII amžiaus britiškais apdarais. Aktoriai daugelyje scenų vaidina apsivilkę paprastais juodais drabužiais, tačiau tai nėra absoliučiai vienodi kostiumai. Atrodo, tarsi aktoriai atėjo vaidinti apsirengę kažką juodžiausio, ką rado savo spintose. Šiame juodų apdarų fone neįtikėtina didžiulį kontrastą įgyja baltutėlė, visų akivaizdoje spektaklio metu išlyginama Ofelijos suknelė ir staiga lyg iš niekur atsirandanti milžiniška pelė, kurios kostiumas atrodo itin išraiškingai ir net tikroviškai, kiek tai įmanoma, kai pelė yra keliasdešimt kartų didesnė nei realybėje ir vaikšto ant dviejų kojų. Tiesa, šis vaizdas atrodo matytas viename sename filme.

Žmogus yra instinktyvus, mąstyti gebantis žinduolis. Dėl to „mąstyti gebantis“ galima ir pasiginčyti, bet tai, kad mes visi turim tam tikrus instinktus – tikrų tikriausia teisybė. Tarkim, pirštu prilietęs karštą daiktą (įkaitusią keptuvę) žmogus kaipmat atitraukia pirštą, pamatęs atlekiantį objektą (krepšinio kamuolį arba plytą) žmogus stengiasi jį sugauti arba išvengti susidūrimo, o kai įvyksta kažkas staigaus ir netikėto, žmogus išsigąsta arba nustemba. Tai instinktai, kurių nei vienas normalus žmogus tiesiog negali išvengti ir tuo sumaniai naudojasi spektaklio režisierius. Įprastai Holivudo „siaubiakams“ būdingi staigūs šaižių garsų trenksmai, ryškūs baltos ar neoninės šviesos spalvos ir visiškos tamsos kontrastai (kartais dar paįvairinami raudonais intarpais), juodumoje skęstantys ir vėl netikėtai atsirandantys aktoriai – spektaklis stebina, baugina ir šokiruoja „specialiųjų efektų“ gausa, tačiau visa tai tėra žaidimas žmogiškais instinktais. Žmogus tiesiog negali nesuklusti, išgąsdintas netikėto šaižiaus garso, o minėtų spalvų kontrastu žmogui daroma įtaka taip pat lengvai paaiškinama biologiškai. Tokia jau ta žmogaus fiziologija ir ją paveikti yra kur kas lengviau nei žmogaus psichologiją, todėl kartais visi tie trenksmai ir blykstelėjimai tik trukdo suprasti turinį arba atskleidžia jo trūkumus.

Oskaro Koršunovo „Hamletas“ – tai trys valandos šiuolaikiškos klasikos su siaubo šiurpuliukais. Jeigu neskaitėte „Hamleto“ tragedijos, į šį spektaklį geriau neikite ir jam skirtus pinigus išleiskite kam nors kitam, nes paprasčiausiai ničnieko nesuprasite. Spektaklio metu mačiau gyvą pavyzdį – prieš mane sėdėjusios dvi panelės ilgokai, vis tarpusavyje pasišnabždėdamos, bandė susigaudyti siužeto vingiuose, kol galiausiai antros dalies viduryje tiesiog išėjo, taip ir nesulaukusios atomazgos. Likę žiūrovai, spektakliui pasibaigus, plojo atsistoję. Išties sunku pasakyti, kaip šį šiuolaikišką „Hamleto“ pastatymą vertintų pats Viljamas Šekspyras, jeigu jis galėtų lyg Hamleto tėvo dvasia, kurią mėgo vaidinti būdamas gyvas, pakilti iš kapo ir pamatyti Oskaro Koršunovo sukurtą interpretaciją. Tai visiškai kitoks spektaklis, nei visi, kuriuos mačiau iki šiol. Tiesa, mėgstu spektakliuose pasisemti teigiamų, šviesių emocijų, o šiame spektaklyje kažko panašaus net su žiburiu nerasi. Jis kupinas slogių, neigiamų emocijų. Pamatyti vis vien verta, bet tai tikrai nebūtinai turi patikti.

(kalba, gramatika ir stilius netaisyti)

Spektaklio interpretacija

Spektaklis, apie kurį noriu kalbėti („Tariamasis ligonis“)

Vaiva U., 4d klasė

Visais laikais žmonėms iškyla amžini klausimai: kas yra pasaulis, kokia žmogaus gyvenimo prasmė, kas žmonių santykiuose yra vertingiausia. Šiuolaikiniam žmogui tikriausiai iškyla ir kitokie

klausimai – kaip žmogus suprato pasaulį prieš, tarkime, du tris šimtus metų, kokie buvo jų tarpusavio santykiai, kaip jie gyveno – dėl ko verkė ir iš ko juokėsi. Tai pažinti ir suprasti pirmiausia padeda įvairių šalių grožinė literatūra, meno kūriniai, teatro menas.

Kaip gyveno paryžiečiai septyniolikto amžiaus viduryje ir antroje pusėje? Niekas kitas negalėjo aiškiau papasakoti kaip didysis dramaturgas, aktorius ir karališkojo teatro vadovas Moljeras. Tik ar gali šiuolaikinių žmogų, ypač jauną žmogų, dominti tos problemos, situacijos, kurios buvo aktualios, juokingos ar rimtos septyniolikto amžiaus paryžiečiui?

Šitoks klausimas iškilo prieš trejus metus pamačius Klaipėdos universiteto teatro „Dramos klasė“ afišą, kviečiančią į Moljero komediją „Tiriamas ligonis“. Tada ir pasidomėjau, kas ta „Dramos klasė“.

Teatras „Dramos klasė“ susikūrė 2000-ųjų vasarą. Teatro vadovai ir režisieriai – Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojai Vytautas ir Velta Anužiai. Teatro aktoriai – lietuvių filologijos ir režisūros studijas baigę ar bebaigę jų auklėtiniai. Klaipėdos universiteto teatras „Dramos klasė“ – rimtas, jaunas, gyvybingas ir itin... mergaitiškas meninis kolektyvas. Dabar ponai Anužiai jau nebe Klaipėdoje (gaila!) ir apie „Dramos klasę“ nebegirdžiu.

Moljero „Tiriamas ligonis“ – dviejų dalių komedija. „Tiriamas ligonis“ buvo paskutinis kūrinys, kurį parašė ir kuriame vaidino pagrindinį vaidmenį Moljeras. Būtent šią komediją vaidinant jį ištiko priepuolis, po kurio netrukus jis mirė. Savo komedijoje Moljeras „šaipėsi iš pačios kvailiausios žmonių aistros: iš mirties baimės ir niekingo įtarumo“ (M. Bulgakovas). Neapykanta daktarams (retoje komedijoje Moljeras nesišaipė iš jų) pasiekė aukščiausią laipsnį, komedijoje jie atrodė tikri išsigimėliai – nemokšos, savanaudžiai, apkiautėliai, tamsuoliai. Kaip tik tai buvo akcentuojama Moljero spektaklyje, o „Dramos klasės“ spektaklyje svarbiausia – meilė. Tikroji meilė kovoja su priverstine (Argano – tariamo ligonio – dukra Andželika myli kavalierių Kleantą, o ją nori vesti daktaro Diafuaraus, kuris gydo Arganą, sūnus Tomas), ligonis vyras jauną savo žmoną Beliną bando papirkti pinigais, šarlatanai gydytojai „ligonį“ gydo keistais, netikrais vaistais... Veikėjų intrigos, išgyvenimai, lydimi muzikos (kompozitorius B. Calzonas) ir šokių (choreografas P. Fokinas), įsuka į veiksmo verpetą, užlieja gera nuotaika, energija.

Tik prasiskleidus uždangai žiūrovą linksmi nuteikia scenografija – daug spalvų, atrodo, lyg pati scena judesyje, taigi spektaklio dinamiškumas prasideda nuo scenografijos. Scenografiją spektakliui kūrė latvis scenografas Ivars Noviks. Jis jau antram „Dramos klasės“ spektakliui kuria scenografiją (pirmasis – „Durnaropės“). Šis menininkas neabejotinai talentingas, sugebantis pajusti dramatinio kūrinio esmę, dvasią, mokantis skaityti tarp eilučių ir taip sukurti sceną, kuri padeda aktoriams, užburia žiūrovą.

Prieš spektaklį atsivertusi programėlė buvau šiek tiek nustebinta ir intriguota: aštuoni vyriški vaidmenys, dar vaistininkai, klizmininkai, chirurgai ir tik keturi moterų, o aktoriai tik moteriškosios

lyties – -aitės, -utės, -ytės ir viena -ienė. Tikras atvirkštinis Šekspyro laikų teatras, kur vaidino tik vyrai. Moljero laikų teatre jau vaidino moterys, bet būdavo spektaklių, kuriuose moterų vaidmenis atlikdavo vyrai. „Dramos klasė“ – moterų teatras, taigi šiek tiek keistoka ir neįprasta. Keistokai aktorės atrodė tik pačioje spektaklio pradžioje, o paskui – prancūziškai grakščios, lengvos, šmaikščios ir mandagios. Kad spektaklis „Tiriamas ligonis“ pulsuoja greičiu, energija, gera nuotaika, pozityvumu, iš tikrųjų lemia aktorės. Ir pasidaro visai nekeista, kad vyrą vaidina mergina, tik dar įdomiau ir komiščiau.

Po spektaklio iš emocijų, spalvų ir muzikos tirštumos – vėl į dvidešimt pirmąjį amžių. Ir kas pasakė, kad septynioliktame amžiuje žmogus buvo kitoks, jam rūpėjo kitokie dalykai negu mūsų amžininkui? Ir tada, ir dabar žmogus trokšta mylėti ir būti mylimas. Ir tada, ir dabar dar bandoma meilę nusipirkti, bet nuo to nepasidaro žmogus laimingesnis. Ir tada, ir dabar yra daktarų šarlatanų, kurie dėl pareigos jausmo neturėjimo, dėl aplaidumo, dėl noro pasipelnyti padaro baisių klaidų. Visai netolimas tas Moljeras, visai netolimas...

(stilius, rašyba, skyryba ištaisyta, mokytoja Neolė Jucienė)

***

KLAIPĖDOS „VARPO“ GIMNAZIJA

TEATRO (Integruoti menai) TEMINIS PLANAS IV(12) KLASEI (34 val.)

Sudarė mokytoja Neolė Jucienė

Eil. Nr.	Etapo pavadinimas, etapo temos	Val. sk.	Gebėjimai (pagal BP)	Pastabos
1	<i>Estetinis-emocinis teatro meno poveikis</i>			
	<u>Teatro kilmės, raidos, sceninės kūrybos ir jos recepcijos ypatumai.</u>	<u>11</u>		
1.1	Ritualinė ir žaidybinė teatro prigimtis. Spektaklis kaip tekstas, vaizdas ir įvykis.	1	Gebės apibrėžti teatro modelį; žinos svarbiausius teatro istorijos etapus; gebės apibūdinti teatro modelį ir žiūrovo funkcijas teatre.	
1.2	Teatro ir spektaklio tipai, rūšys ir kalba	1	Analizuodamas spektaklį gebės nustatyti jo raiškos priemones (formą, žanrą ir stilių, sukūrimo ir atlikimo ypatumus), susies jas su menine spektaklio visuma ir individualiais potyriais.	
1.3	Spektaklio meninė visuma. Žanras, forma, turinys.	1		
1.4	Pasaulio teatro istorija (antikos, viduramžių, renesanso, XVIII, XIX, XX-XXI a. teatras – pagal „Teatro architektūrą“).	2		
1.5	„Mano „Hamletas““	6		
2	<i>Teatro meno statusas visuomenėje</i>			
	<u>Teatro meno funkcionavimo sociokultūrinėje aplinkoje pobūdžio analizė.</u>	<u>4</u>	Gebės apibrėžti visuomeninę (ekonominę, politinę, pilietinę) ir kultūrinę teatro reikšmę ir paskirtį;	

2.1	Teatras – visuomenės modelis.	1	gebės atskirti teatro ir spektaklio modelį pagal jo meninius ir sociokritinius uždavinius.	
2.2	Klaipėdos dramos teatro spektaklio stebėjimas, aptarimas.	3	Gebės nustatyti ir įvardyti teatro pastato, teatrinio kolektyvo, trupės funkciją kultūrinėje aplinkoje. Identifikuos ir apibūdins teatro reiškinius kasdienėje ir kultūrinėje aplinkoje; įvertins individualius estetinius lūkesčius bei poreikius.	
3	<i>Etnokultūrinis teatro meno aspektas</i>			
	<u>Nacionalinio teatro ypatumai, istorinio ir kultūrinio palikimo sklaidos teatro mene analizė.</u>	4	Žinos ir gebės atskirti svarbiausius lietuvių teatro kūrėjus; gebės išvelgti ir išanalizuoti liaudies meno, istorinių ir kultūrinių archetipų sklaidą šiuolaikiniame spektaklyje.	
3.1	Liaudies teatras.	2		
3.2	Šiuolaikinis lietuvių teatras ir jo kūrėjai.	2	Gebės nustatyti ir įvertinti spektaklio/teatrinio reiškinio nacionalines ypatybes, jo novatoriškumą iš istorinių ir dabarties pozicijų.	
4	<i>Teatro menininko vaidmens raida</i>			
	<u>Spektaklio, kaip meninės- autorinės kūrybos, ypatumai. Aktorinio/režisūrinio teatro bruožai. Postmodernaus spektaklio/teatrinio reiškinio estetika.</u>	7	Žinos svarbiausius pasaulio teatro meno reformatorius, gebės atskirti literatūrinio ir režisūrinio teatro modelius; gebės apibūdinti postmodernaus/postdraminio spektaklio ypatumus.	
4.1	Dramaturgo, aktorius, režisieriaus teatras.	2	Gebės įvardyti ir išanalizuoti pasirinkto menininko kūrybos ypatumus, nustatyti režisūrinio ir/ar kolektyvinio spektaklio bruožus ir susieti juos su šiuolaikinio teatro estetika.	
4.2	Kolektyvinis ir autorinis menas	1		
4.3	XX–XXI a. teatro reformatoriai.	2		
4.4	Šiuolaikinis teatras: kaip jį suprasti?	2		
5	<i>Teatro ir šiuolaikinių technologijų sąveika</i>			
	<u>Skirtingų medijų panaudojimo teatro mene pavyzdžiai. Teatro ir technologijų sankirtos specifikos analizė.</u>	3	Skirs teatrinės ir neteatrinės raiškos priemones, gebės nusakyti šiuolaikinių technologijų paskirtį teatro menui ir jų poveikį žiūrovams.	
5.1	Teatras – fizinis ir/ar virtualus menas?	2		
5.2	Naujos technologijos teatro scenoje.	1		
6	<i>Teatro ir/ar grupės, teatrinio reiškinio, scenos menininko apžvalga (baigiamasis darbas – recenzija)</i>			
		5		

„Mano „Hamletas“

Prieš metus į Klaipėdą buvo atvežtas E. Nekrošiaus „Hamletas“. Pusė grupės mokinių matė šią spektaklį. Vertinimai buvo įvairūs: vieniems jis labai patiko, nors toli gražu ne viskas buvo suprantama, kiti nusivylė – per daug nutolęs nuo V. Šekspyro tikrojo „Hamleto“, per daug ištęstas ir t.t. Po diskusijos visi nutilo, susimąstė. Tuomet pasiūliau patiems kurti spektaklį pagal V. Šekspyro „Hamletą“. Patirties turiu, nes prieš dešimt metų esu kūrusi ir įgyvendinusi projektą „V. Šekspyro tragedijos „Hamletas“ analizė ir inscenizavimas mokyklinėje scenoje“. Taigi nutarėme tai padaryti – tapti įvairių sričių specialistais: teatro scenografais, dailininkais, kostiumininkais, režisieriais, istorikais. Kaip tik baigėme Renesanso teatrą (pagal „Teatro architektūrą“), išsamiai buvo išanalizuotas angliškasis V. Šekspyro teatras. Šiam darbui bus skiriamos 6 pamokos.

Pamokų aprašas:

Mokiniai suskirstomi grupėmis, paaiškinami darbo etapai (medžiagos rinkimas ir pristatymo ruošimas, pristatymas), išdalijamos užduotys grupėms. Grupę gali sudaryti 3 mokiniai. Kiekviena grupė pagal darbo pobūdį turi pavadinimą: „Teatro dizaineriai“, „Scenografai“, „Režisieriai“, „Istorikai“.

„Teatro dizaineriai“ rūpinasi spektaklio afišomis, programėlėmis, kuria aktorių kostiumus; „Scenografai“ rūpinasi scenos apipavidalinimu, apšvietimu ir muzika; „Režisieriai“ analizuoja veikėjų – Hamleto, Ofelijos, Klaudijaus, Gertrūdos – paveikslus, domisi Lietuvos teatro aktoriais, suranda Hamleto, Ofelijos, Klaudijaus, Gertrūdos vaidmenų atlikėjus; „Istorikų“ užduotis yra atkurti V. Šekspyro kūrybos laiką ir „lauką“ – Šekspyro laikų Angliją ir jos teatrą, taip pat tragedijos „Hamletas“ atėjimą ir gyvenimą Lietuvos teatruose iki šių dienų.

Kitas etapas – darbų pristatymas ir aptarimas, geriausių afišos, programėlės, kostiumų variantų rinkimas, aptarimas.

Užduotys grupėms

„Teatro dizainerių“ grupei (afišos, programėlės, aktorių kostiumai)

Afišoms išrinkti šriftą, sukurti tekstą, sugalvoti piešinį, kuris atspindėtų pagrindinę kūrinio mintį.

Svarbiausia pagrįsti – kodėl taip buvo pasirinkta, kuris teksto epizodas ar veikėjo paveikslas įkvėpė dailininkus.

Atlikimo technika įvairi – kompiuterinė grafika, piešimas, rašymas tušu... Pristatyti dvi skirtingas afišas.

Sukurti programėlių dizainą – parinkti spalvas, formatą ir formą; sukurti trumpą tragedijos

„Hamletas“ aprašymą, pateikti žinių apie tragedijos autorių ir spektaklio kūrėjus. Atlikimo technika įvairi.

Aprašyti V. Šekspyro laikų aktorių kostiumus (bendradarbiauti su „Istorikų“ grupe). Domėtis XX amžiaus „Hamleto“ pastatymais Lietuvos scenose ir Hamleto kostiumais. Sukurti mokyklinio spektaklio kostiumus Hamletui, Ofelijai, Klaudijui, Gertrūdei. Pagrįsti savo pasirinkimą.

„Scenografų“ grupei (scenos apipavidalinimas, apšvietimas, muzika)

Sukurti scenografiją spektakliui „Hamletas“. Pasirinkti klasikinės arba avangardinės scenografijos variantą. Pagrįsti savo pasirinkimą. Palyginti 1959 m. Akademiniame dramos teatre ir 1997 m. režisieriaus E. Nekrošiaus „Hamleto“ pastatymų scenografijas.

Susitikti su Klaipėdos dramos teatro apšvietėju. Aprašyti, kaip ir ką akcentuos mokiniai, apšviesdami sceną, veikėjus.

Spektaklio muzikos parinkimas, pagrįsti savo pasirinkimą.

„Režisierių“ grupei (tragedijos veikėjų analizė, domėjimasis Lietuvos teatrų aktoriais)

Analizuoti veikėjų Hamleto, Ofelijos, Klaudijaus, Gertrūdos paveikslus: veikėjų charakterių raidą, jų siekius, požiūrius į gyvenimą; įrodyti, jog Hamletas – renesanso epochos žmogus.

Pasirinkti vaidmenims žymius Lietuvos aktorius, pagrįsti savo pasirinkimą, susipažinti su šių aktorių kūrybine veikla.

Akademiniam dramos teatre 1959 m. Hamletą vaidino aktorius Henrikas Kurauskas, 1997 m. E. Nekrošiaus spektaklyje – dainininkas Andrius Mamontovas. Palyginti jų sukurtus Hamletus – panašumai ir skirtumai.

„Istorikų“ grupei (Šekspyro laikų Anglija ir teatras, „Hamletas“ Lietuvoje)

Parengti pranešimą apie šešioliktojo amžiaus Angliją: visuomeninę santvarką, karalienės Elžbietos valdymą, švietimo ir kultūros padėtį.

Parengti pranešimą apie Anglijos „Gaublio“ teatrą, kurio scenoje buvo suvaidintos visos svarbiausios Šekspyro dramos.

„Hamleto“ vertimai į lietuvių kalbą; „Hamleto“ pastatymai Lietuvoje.

Klaipėdos „Varpo“ gimnazijos teatro mokytoja Neolė Jucienė